

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Θ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1960 | ΑΡΙΘ. 18

ΟΙ ΒΟΗΘΟΙ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ ΕΝ ΤΗ ΕΝΟΡΙΑ

Γ'

Εἰς τὰ δύο προηγούμενα φύλλα τοῦ «Ἐφημερίου» ἐγνωρίσαμεν τὸ ἔργον τῶν διακονισσῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Γεννᾶται ὁμως τὸ ἐρώτημα: Ὑπάρχον σήμερα διακόνισσαι; Καὶ ποίας ὑπηρεσίας δύνανται νὰ προσφέρουν αὐταί;

Χαρακτηριστικὸν ἐν πρώτοις εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν ὁμοιοκαθολικῶν ταγμάτων τῶν «ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους». Αἱ «ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους» ὑπηρετοῦν πάντας τοὺς δυστυχεῖς, ἐγκυβερνημένους καὶ πάσχοντας ἄνευ διακρίσεως τάξεως, φύλου καὶ θρησκευτικῆς ὁμολογίας. Ὑπηρετοῦν «σωματικῶς καὶ πνευματικῶς τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν, ἀσθενῶν, παιδίων καὶ φυλακισμένων». Αἱ «ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους» ὡς μοναστήριον «ἔχουν τὴν κατοικίαν τῶν πτωχῶν, ὡς κελλίον τὸ ἐνοικιαζόμενον δωμάτιον, ὡς διαδρόμους μὲ στοὰς καὶ τόξα, (ὁποίους ἔχουν τὰ δυτικὰ μοναστήρια), τοὺς στενοὺς καὶ πτωχικοὺς δρόμους τῆς πόλεως καὶ τοὺς θαλάμους τῶν ἀσθενῶν, ὡς πέπλον τὴν ἁγίαν ἀπλότητα.

Ἀξιόλογος ἔπειτα εἶναι σήμερον ἡ ἴδρυσις τῶν περιφερίμων προτεσταντικῶν «ἀδελφοτήτων τῶν διακονισσῶν», αἵτινες ἔσχον θαυμαστὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἶναι ἐκδήλωσις τῆς νοσταλγίας τῶν προτεσταντῶν πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους θεσμοὺς. Μολονότι οἱ προτεστάνται κατήργησαν τὸν μοναχικὸν θεσμόν, ἡ ὑπ' αὐτῶν ἴδρυσις τῶν ἀδελφοτήτων τούτων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μοναστικὸν χαρακτήρα, σημαίνει ἀναγνώρισιν τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀγαπίας καὶ ἔμμεσον ἐπαναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν.

Ὁ Λόε (Löhe), θέλων νὰ ἐκφράσῃ τὸ πνεῦμα, μὲ τὸ ὅποιον ἐργάζεται μία ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεὸν διακόνισσα, θέτει εἰς τὸ στόμα αὐτῆς τοὺς ἐξῆς λόγους: «Τί θέλω; Θέλω νὰ ὑπηρετῶ. Ποῖον θέλω νὰ ὑπηρετῶ; Τὸν Κύριον ἐν τῷ προσώπῳ τῶν δυστυχῶν καὶ πτωχῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι ἰδιοὶ Τον. Καὶ ποία εἶναι ἡ

ἀμοιβή; Ὑπηρετώ ὄχι δι' ἀμοιβήν, οὔτε διὰ νὰ ἐκφράσουν οἱ ἄλλοι πρὸς ἐμὲ τὴν ἐγνωμοσύνην καὶ τὰς εὐχαριστίας των. Ὑπηρετώ ἀπὸ ἐγνωμοσύνης, εὐχαριστίαν καὶ ἀγάπην».

Καὶ ποῖοι εἶναι οἱ τομεῖς τῆς ἐργασίας τῶν ἑτεροδόξων διακονισσῶν; Ὁ αὐτὸς ἱερεὺς, θέλων νὰ δηλώσῃ τὴν ποικιλίαν τῶν τομέων τούτων, ἔγραψε τὰ ἐξῆς: «Ἐὰν ἤμην ζωγράφος, θὰ ἐξωγράφιζον εἰς μίαν συλλογὴν εἰκόνων τὴν διακόνισσαν, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι αὕτη εἰς τὰς διαφόρους περιστάσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐργασίας. Θὰ προέκλυπεν οὕτω μία ὀλόκληρος σειρά, ἐν «ἄλμπουμ» ἀπὸ εἰκόνας. Θὰ ἐξωγράφιζον τὴν παρθένον εἰς τὸν σταῦλον καὶ παρὰ τὸ θυσιαστήριον, πῶς ἐργάζεται εἰς τὸ πλυντήριο καὶ πῶς ἐνδύει τοὺς γυμνοὺς μὲ τὰ καθαρὰ λινὰ τῆς εὐσπλαγχνίας· θὰ τὴν ἐξωγράφιζον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸν θάλαμον τῶν ἀσθενῶν, εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ ἐν τῷ μουσικῷ χορῷ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ψάλλει. Θὰ ἐξωγράφιζον ὅλας τὰς ἀσχολίας τῆς διακονίσης... Μία διακόνισσα πρέπει νὰ δύναται καὶ νὰ ἐκτελῇ τὸ μέγιστον καὶ τὸ ἐλάχιστον, νὰ μὴ ἐντρέπεται διὰ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ καταστρέφῃ τὸ ὑψιστον γυναικεῖον ἔργον. Εἰς τὸ ἐξόφυλλον δὲ τῆς συλλογῆς θὰ ἐξωγράφιζον τὴν διακόνισσαν, ἔχουσαν τοὺς πόδας εἰς τὴν λάσπην καὶ τὸν κοριοστὸν τῶν κατωτέρων ἐργασιῶν, τὰς χεῖρας εἰς τὴν ἄσπιν καὶ τὴν κεφαλὴν μέσα εἰς τὸ ἥλιακὸν φῶς τῆς προσευχῆς καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Ἰησοῦ. Κάτωθεν δὲ θὰ ἔγραφον: «Πάντα δύναται αὕτη: νὰ ἐργάζεται, νὰ παίξῃ, νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ ὑμνῇ!».

Πράγματι! Τὸ ἔργον τῶν διακονισσῶν ἐν ταῖς ξέναις χώραις ἔχει καταπληκτικὴν ποικιλίαν τομέων. Οἱ κυριώτεροι τούτων εἶναι οἱ ἐξῆς:

α') Σημαντικὸς ἐν πρώτοις εἶναι ὁ τομεὺς τῆς περιθάλψεως τῶν πτωχῶν. Πτωχοκομεία, ὑπνωτήρια, λαϊκὰ καὶ παιδικὰ συσσίτια, τὰ ὁποῖα παρέχουν δωρεὰν ἢ εὐθιγὴν τροφήν, οἴκοι περισυλογῆς τῶν γερόντων καὶ τῶν ἐτοιμοθανάτων, γραφεῖα ἐξευρέσεως καὶ παροχῆς ἐργασίας εἶναι ἐκδηλώσεις τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Χιλιάδες ἀστέγων καὶ πεινῶντων εὐρίσκουν στέγην, τροφήν καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς διὰ τῆς εὐεργετικῆς δράσεως τῶν διακονισσῶν.

β') Σημαντικωτάτη ἔπειτα εἶναι ἡ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ περιθάλψις τῶν ἀσθενῶν, τόσον κατ' οἶκον, ὅσον καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως νοσοκομείων, λαϊκῶν κλινικῶν, λεπροκομείων, οἴκων τυφλῶν ἢ κωφαλάλων ἢ βραδυνῶν, λαϊκῶν φαρμακείων κ.λ.π. Αἱ πλεῖσται τῶν διακονισσῶν εἶναι οἱ ἄγγελοι παραγορίας τῶν ἀσθενῶν.

γ') Ὠρραία καὶ γνησίως ἱεραποστολικὴ εἶναι ἡ προσπάθεια τῶν διακονισσῶν εἰς τὸν ἄμεσον καὶ κατὰ μέτωπον ἀγῶνα

ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐγκληματι-
κότητος. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἀνήκουν ἡ πρόνοια φυλακῶν
ἢ μεσονύκτιος ἱεραποστολή, ἥτις τὰς νυκτερινὰς ὥρας ἀναζητεῖ
εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς ἀσώτους θυγατέρας, ἵνα ὀδηγήσῃ αὐτὰς εἰς τὸν
δρόμον τῆς τιμιότητος· ὁ ἀγὼν ἐναντίον τοῦ ἀλκοολισμοῦ καὶ τῆς
ἀνηθικότητος· ἡ προληπτικὴ καὶ σφύζουσα ἐργασία τῆς «ἱεραπο-
στολῆς τῶν σιδηροδρομικῶν σταθμῶν» ἢ δρασίς τῶν διακονισσῶν
ὡς «βοηθῶν τῆς ἀστυνομίας» κ.λ.π. Διὰ τῆς συντόνου ἐργασίας
τῶν διακονισσῶν πλεῖσται γυναῖκες σφύζονται ἐκ τῆς ἀτιμώσεως.
Ἄλλαι ἐξάγονται ἐκ τοῦ βούρκου τῆς ἀκολασίας καὶ ζοῦν μίαν
ζωὴν ἔντιμον. Μέθυστοι ἐγκαταλείπουν τὸν δρόμον τοῦ ἀλκοολι-
σμοῦ καὶ γίνονται συνετοὶ οἰκογενειάρχαι, κήρυκες τῆς ἐγκρα-
τείας καὶ τῆς σωφροσύνης. Ἀποφυλακισθέντες ἐγκληματῆται
γίνονται πρότυπα τιμίας καὶ ἠθικῆς ζωῆς.

δ') Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ πρόνοια μητέρων καὶ
βρεφῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως μαιευτηρίων, σταθμῶν προστάσιος
μητρότητος, «σχολῶν μητέρων», ἀναρρωτηρίων μητέρων, βρεφι-
κῶν σταθμῶν κ.λ.π.

ε') Σπουδαιότατον εἶναι καὶ τὸ ἔργον τῆς προστάσιος
τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας διὰ τῆς
ἰδρύσεως νηπιαγωγείων, «παιδικῶν κήπων», κατηχητικῶν σχο-
λείων, ὄρφανοτροφείων καὶ σχολείων γενικῆς ἐκπαιδεύσεως ἢ
ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως· διὰ τῶν κατασκηνώσεων κ.λ.π.

ς') Ἄν καὶ πάντες οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες τομεῖς ἐργα-
σίας τῶν διακονισσῶν συνδέονται στενῶτα μετὰ τοῦ καθ' ὄλον
ἐνοριακοῦ ἔργου, ἐν τούτοις ὑπάρχον καὶ πλεῖσται διακόνισσαι,
αἵτινες ἐργάζονται ὡς «διακόνισσαι τῆς ἐνορίας». Ἀὗται συνεργάζονται στενῶς μετὰ τοῦ ἱερέως, τὸν ὁποῖον βοη-
θοῦν εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ποιμαντορικῆς του δράσεως.
Ἐξ αὐτοῦ λαμβάνουν κατεθύνσεις καὶ ὀδηγίας διὰ τὴν ἐργασίαν
των. Ἡ συνεργασία ἱερέως καὶ διακόνισσης ἔχει μεγάλην σημα-
σίαν διὰ τὴν θρησκευτικὴν πρόοδον τῆς ἐνορίας. Ἡ διακόνισσα
εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἱερέως δὲν εὐρίσκει μόνον ἓνα προϊστάμενον,
ἀλλ' ἓνα πραγματικὸν ὀδηγόν, ἓνα πατρικὸν σύμβουλον. ■ ■ ■

Πολλὰκις ἡ διακόνισσα τῆς ἐνορίας, λόγῳ τῶν συγχυτέρων
ἐπισκέψεων της εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἐνοριτῶν, γνωρίζει καλύτερον
τὰ θρησκευτικὰ προβλήματα τῆς ἐνορίας. Εἰσέρχεται εἰς ὅλας
τὰς οἰκίας καὶ κρούει τὴν θύραν τόσοσιν τῶν πλουσίων, ὅσον καὶ
τῶν πτωχῶν. Ἰδιαιτέρως προτιμᾷ τοὺς πτωχοτέρους τῆς ἐνο-
ρίας μέσα εἰς τὰς ἀθλίαις κατοικίας των. Μετέχει τοῦ πόνου καὶ
τῆς χαρᾶς τῶν οἰκογενειῶν καὶ πάντοτε φέρει εἰς αὐτὰς τὰς ἰλαρὰς

ἀκτῶνας καὶ τὸ μῆνυμα τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, τὴν ὁποίαν χαρίζει ὁ Χριστός.

Εἰς περιπτώσεις ἀσθενειῶν ἢ διακόνισσα τῆς ἐνορίας ὡς νοσοκόμος εὐρίσκει εἴσοδον καὶ εἰς πολλὰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀποξενωθῆ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἐθαγγελίου. Οὕτω πολλάκις ἡ ἀγάπη τῆς διακονίσσης νικᾷ τὸ πείσμα καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμον τοῦ ἱερέως πρὸς τὰς οἰκίας πολλῶν, οἱ ὅποιοι ἄλλοτε ἔστρεφον τὰ νῶτα πρὸς αὐτόν. Οὐχὶ σπανίως αἱ διακόνισσαι τῆς ἐνορίας δοκιμάζουν τὴν εὐτυχίαν νὰ βλέπουν οἰκογενείας νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὸν Χριστὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς διακονικῆς ἐργασίας των καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ ὀδηγοῦν τὰ τέκνα των εἰς τὸ βάπτισμα.

Διὰ τῶν πληροφοριῶν τῆς διακονίσσης ὁ ἱερεὺς ὀλοκληρώνει τὰς παραστάσεις καὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἐνορίας του, διότι ὁ γυναικεῖος ὀφθαλμὸς βλέπει πολλὰ, τὰ ὁποῖα διαφεύγουν ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ ἱερέως. Ἡ διακόνισσα πολλάκις ἀνακαλύπτει τὴν δυστυχίαν καὶ ἀθλιότητα, τοὺς ὑπὸ διάλυσιν γάμους, τὴν κλονιζομένην καὶ κινδυνεύουσαν οἰκογενειακὴν εὐτυχίαν καὶ γενικῶς δι' ὅλα συνεχῶς ἐνημερώνει καὶ κατατοπίζει τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος κατόπιν θὰ ἐνεργήσῃ καταλλήλως. Πολλὰς περιπτώσεις μυστικῶν ἀσθενειῶν καὶ δυστυχιῶν μαθαίνει ὁ ἱερεὺς διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς διακόνισσαν.

Τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ἡ διακόνισσα πρώτη εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, φροντίζει διὰ τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ, ὑποδέχεται τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ ὀδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὰς θέσεις των. Προσπαθεῖ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ ἐν τῷ ναῷ κήρυγμα καὶ εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν «πάντας τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους» τῆς ἐνορίας.

Ἐπειτα ἡ διακόνισσα τῆς ἐνορίας καθοδηγεῖ τὰς νεάνιδας καὶ μετέχει ζωηρῶς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν χριστιανικῶν συλλόγων τῶν νεανίδων καὶ κορασίδων, γινομένη δι' αὐτὰς φίλη καὶ σύμβουλος. Πολλὰς ἐκ τῶν νεανίδων προσελκύει ἡ διακόνισσα πρὸς συνεργασίαν εἰς τὸ θρησκευτικὸν ἔργον τῆς ἐνορίας, ἰδίως εἰς τὴν συστηματικὴν ἐργασίαν ὑπὲρ τῶν μικρῶν παιδίων.

Πολλάκις εἰς μεγάλας ἐνορίας ὑπάρχει σταθμὸς περισσotέρον διακονισσῶν, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀναλαμβάνει ὠρισμένην περιφέρειαν τῆς ἐνορίας.

Ἄλλ' ἐὰν τόσα ἐπιτυγχάνουν αἱ ἑτεροδόξοι διακόνισσαι, πόσα πρέπει νὰ ἐπιτύχουν σήμερον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ αἱ ἐκπαιδευόμεναι νῦν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας διακόνισσαι; Ἄλλὰ περὶ αὐτῶν θὰ γίνῃ λόγος εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἐφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΤΟΣ 1960: Η ΕΝΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΟΙ ΜΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΜΕΝΟΙ

Μετά τὰ λεχθέντα εἰς τὰ προηγούμενα περὶ τοῦ Ναοῦ, ὡς κέντρον τῆς ζωῆς τῆς Ἐνορίας, καὶ περὶ τῶν ὄρων τῆς καλῆς λειτουργίας τούτου, φυσικὸν εἶναι νὰ γίνῃ λόγος τώρα περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ Ναοῦ ἀπὸ τοὺς ἐνορίτας τὸν διὰ τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ὑπάρξεώς του, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἐν αὐτῷ ὁμαδικὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας καθοριζόμενους πρὸς τοῦτο καιρούς. Διότι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουν Ναοί, πὸν συνήθως —ἐκτὸς τῶν πολὺ μεγάλων εορτῶν— παραμένονν σχεδὸν ἔρημοι ἀπὸ ἐκκλησιασμά, ἂν καὶ κατεβλήθησαν πολλοὶ κόποι καὶ πολλὰ χρήματα διὰ νὰ κτισθοῦν καὶ νὰ διακοσμηθοῦν. Ἀλλὰ διὰ νὰ εὐρεθοῦν οἱ τρόποι καὶ νὰ τεθοῦν εἰς ἐφαρμογὴν αἱ ἐνέργειαι, πὸν ἀπαιτοῦνται διὰ τὸν τακτικὸν καὶ ἀνελλιπῆ ἐκκλησιασμὸν τῶν πιστῶν—ὅπως εἶναι τὸ ὄρθον καὶ τὸ πρόεπον— θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξακριβωθοῦν, πρῶτον, καὶ νὰ μελετηθοῦν ἀπὸ κάθε ἀποψιν οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποῖους παρατηρεῖται ἡ ἀποχὴ αὐτῆ τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὸν ἐκκλησιασμὸν. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἴσως νὰ εἶναι γενικοί, ἰσχύοντες δι' ὅλην τὴν χώραν, ἄλλοι ὅμως εἶναι ἀσφαλῶς εἰδικοὶ καὶ προέρχονται ἀπὸ ὠρισμένας συνθήκας, πὸν διαφέρουν εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς χώρας καὶ εἰς τὰς διαφόρους Ἐνορίας τοῦ αὐτοῦ διαμερίσματος ἢ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς διαφόρους Οἰκογενείας καὶ τὰ ἄτομα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Ἐνορίαν.

*

Ἀπὸ μίαν γενικὴν μελέτην τοῦ θέματος τούτου, ἡ ὁποία ἔγινε πρὸ τινος εἰς σειρὰν Ἐφημεριακῶν Συσκέψεων προέκλυψεν, ὅτι ὑπάρχουν πιστοί, οἱ ὁποῖοι ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸν ἐκκλησιασμὸν διὰ τοὺς ἐξῆς γενικοὺς λόγους:

α') Ἐλλειψις καταλλήλου διαφωτίσεως περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ἐκκλησιασμοῦ καὶ περὶ τῆς πρὸς τοῦτο κανονικῆς ὑποχρεώσεως τῶν χριστιανῶν, καθὼς καὶ περὶ τῶν κανονικῶν καὶ πνευματικῶν συνεπειῶν τῆς παραλείψεως τοῦ καθήκοντος τούτου.— Ἀκόμη καὶ προσηγμένα, κατὰ τὰ ἄλλα, θρησκευτικῶς ἄτομα εὐρέθησαν εἰς ὠρισμένας περιστάσεις ἀγνοοῦντα τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην καὶ μὴ γνωρίζοντα, ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ ἐκκλησιασμοῦ ἀποτελεῖ ἁμάρτημα.

β') Παρεξήγησις ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν θ. λατρείαν καὶ ἐσφαλμένη περὶ αὐτῆς ἀντίληψις, ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς δι' αὐτοῦ ἐκπομπῆς τῆς θ. Λειτουργίας χάριν τῶν σοβαρῶς ἐμποδιζομένων νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸν Ναόν, ἀσθενῶν, ἀναπήρων, ταξιδιωτῶν, φυλακισμένων κλπ.— Πολλοὶ νομίζουσι, ὅτι εἶναι τὸ ἴδιον, ἂν ἀκούσουν τὴν θ. Λειτουργίαν ἀπὸ τὸ ραδιόφωνον, εἴτε κατ' οἶκον, εἴτε εἰς τὸ καφετεῖον ἢ εἰς τὴν πλατείαν τοῦ χωρίου.

γ') Οἰκιακαὶ ἀπασχολήσεις ἀνεπίδεκτοι ἀναβολῆς, διὰ τὰς γυναῖκας, τόσον τὰς ἐργαζομένας εἰς γραφεῖα, ἐργοστάσια κλπ. καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα, ὅσον καὶ τὰς συζύγους καὶ θυγατέρας ἀνθρώπων ἐργαζομένων ἐπίσης καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα καὶ χρησιμοποιοῦντων τὸ πρῶτὸ τῆς Κυριακῆς πρὸς ἀνάπαισιν ἢ δι' ἀτομικὴν καθαριότητα κλπ.— Διὰ τὸν ἴδιον λόγον δὲν ἐκκλησιάζονται καὶ οἱ ἄνδρες, ὡς ἔχοντες ἀνάγκην τῆς πρωϊνῆς ἀναπαύσεως τῆς Κυριακῆς.

δ') Ἡ φύσις ὀρισμένων ἐπαγγελμάτων, ἀσκουμένων ὑποχρεωτικῶς καὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτάς, ὡς εἶναι π.χ. ἡ ἐργασία εἰς σιδηροδρόμους, τροχιοδρόμους, λεωφορεῖα, πλοῖα, ξενοδοχεῖα, θηρωρεῖα πολυκατοικιῶν κλπ.— Πολλοὶ ἐκ τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐκκλησιασμοῦ, γνωρίζουν τὴν πρὸς τοῦτο ὑποχρέωσίν των, λυποῦνται διὰ τὴν παράλειψιν, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ πράξουν ἄλλως.

ε') Ἡ εἰς τὰς δημοσίας ἀγορὰς ἀπασχόλησις τῶν παραγωγῶν καὶ τῶν μεταπρατῶν, ὅπου ἐπικρατεῖ νὰ γίνωνται αὗται κατὰ τὰς Κυριακὰς. — Περὶ τούτου, ὡς γνωστόν, ἐγένοντο ὀρισμέναι ἐνέργειαι καὶ ἐπὶ τι διάστημα ἐλήφθη ἀπόφασις ἀπαγορεύσεώς των, προσέκρουσεν ὅμως αὕτη εἰς πολλὰς ἀντιδράσεις, ὀφειλομένας ἐν μέρει καὶ εἰς πραγματικὰ ἐμπόδια.

ζ') Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξόδου εἰς τὸ ὑπαιθρον (ἐκδρομαὶ) διὰ τοὺς εἰς τὰς πόλεις ἐργαζομένους καὶ διὰ τὸν νέους καὶ τὰ παιδιά τῶν πόλεων, ἐπιβαλλομένη ἐκ λόγων ὑγιεινῆς, τόσον σωματικῆς, ὅσον καὶ ψυχικῆς.— Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο χρειάζεται μεγαίστη προσοχὴ καὶ ὅλως ἰδιαίτερα καὶ συστηματικὴ μέριμνα, ὥστε καὶ ἡ ὑπάρχουσα ἀνάγκη τῆς ἀναφυχῆς νὰ μὴ παραβλέπεται, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ἀποξενοῦνται ἔνεκα ταύτης οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὴν θ. λατρείαν.

η') Ἡ παροδική ἢ χρονία κατάστασις ἀσθενείας ἢ ἀναπη-
ρίας, ἐμποδιζούσης τὴν μετάβασιν εἰς τὸν Ναόν ἢ ἡ ἐξ οἰασθήποτε
ἄλλης ἀνάγκης ἐπιβολή τῆς ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ ἀποχῆς, ὡς
ταξιδίου, φυλακίσεως κλπ.— Διὰ τὰς περιπτώσεις τῶν τοιούτων
ἀναγκῶν, ἀκριβῶς, ἔχει καθιερωθῆ ἡ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ τῆς
Θ. Λειτουργίας, τῆς ὁποίας ὁμως ἡ παρακολούθησις δὲν γίνεται
πάντοτε μὲ τὸν πρέποντα τρόπον εὐλαβοῦς προσοχῆς.

*

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων ἀποχῆς τῶν πιστῶν ἀπὸ
τῆς θ. λατρείας, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι μερικωτέρας καὶ εἰδικωτέρας
μορφῆς, διάφοροι διὰ τὰς διαφόρους οἰκογενείας καὶ τὰ διάφορα
ἄτομα. Ὡς τοιαῦτα εἶναι γνωστὰ αἱ ἐπόμενα:

α') Ἡ ἔλλειψις τῶν εἰδῶν τῆς ὡς καταλλήλου διὰ τὴν ἐκ-
κλησίαν θεωρουμένης ἀμφιέσεως—Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πολλάκις
ἡ κρίσις τῶν ἐνδιαφερομένων εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ὀφείλεται εἰς
τὴν διάθεσιν ἐπιδείξεως ἢ εἰς τὴν τάσιν τῆς μιμήσεως τῶν ἄλ-
λων. Ἡ ἔλλειψις ἀπλότητος καὶ σοβαρότητος χαρακτηρίζει πολ-
λὰς ἐκ τῶν περιπτώσεων τούτων.

β') Ἡ ἐσφαλμένη ἐκτίμησις τῶν πραγμάτων, κατὰ τὴν ὁ-
ποίαν μερικοὶ πιστεύουν, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι εἰς αὐτοὺς εὐχάριστος
ἢ μουσικὴ κλπ., ὅταν δὲ τοῦτο δὲν συμβαίνει, προτιμοῦν νὰ μὴ
ἐκκλησιασθοῦν. Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς μερικοὺς χριστιαν-
οὺς, οἱ ὁποῖοι ἀντιπαθοῦν εἴτε τὸν Ἐφημέριον, εἴτε κάποιον
ψάλτην ἢ ἐπίτροπον, εἴτε τὸν νεωκόρον.—Καὶ αὐτοὶ προτιμοῦν
νὰ μὴ ἐκκλησιασθοῦν εἰς τὸν Ναόν των, «διὰ νὰ μὴ... κολασθοῦν»,
ὅπως λέγουν, μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀντιπαθοῦς εἰς αὐτοὺς προσ-
ώπου!

γ') Ἡ ἡλικία ἢ ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας ὠρισμένων χρι-
στιανῶν, μὴ δυναμένων νὰ παρακολουθήσουν ὁλόκληρον τὴν ἱεράν
ἀκολουσίαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, χωρὶς μεγάλην κόπωσιν ἢ
καὶ λιποθυμίαν κλπ.— Προτιμοῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ μὴ μετα-
βοῦν διόλου εἰς τὸν Ναόν, παρὰ νὰ κανονίσουν, ὥστε νὰ παραμεί-
νουν εἰς αὐτὸν μόνον κατὰ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς θ. λατρείας.
Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντέχουν εἰς τὴν
ὀρθοστασίαν, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι γέροντες ἢ ἀσθενεῖς, διότι
κουράζονται ὀλίγη τὴν ἑβδομάδα εἰς τὰς ἐργασίας των.

δ') Ἡ ἔλλειψις χρημάτων διὰ τὴν προμήθειαν κηροῦ ἢ διὰ τὴν συνεισφορὰν εἰς τοὺς περιαιγομένους ἐν τῷ Ναῷ διαφόρους δίσκους.— Ὑπάρχουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἐπιδειχθοῦν, ρίπτοντες εἰς τὸ παγκάρι ἢ εἰς τοὺς δίσκους περισσότερα χρήματα ἀπὸ ὅσα δύνανται. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ φιλάργυροι, οἱ ὁποῖοι θεωροῦν ὡς μεγάλην δαπάνην καὶ τὸ ἐλάχιστον, πὺν θὰ διαθέσουν εἰς τὸν Ναόν. Δι' αὐτὸ μάλιστα προμηθεύονται καὶ τὰ κηρία ἀπὸ τὸν παντοπώλην ἢ τὸν ὑπαίθριον πρὸ τοῦ Ναοῦ ἰδιώτην κηροπώλην, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὰ ἀγοράζον ἐδθηρότερα!...

*

ε') Ἡ θρησκευτικὴ, τέλος, ἀδιαφορία καὶ ψυχρότης ἢ καὶ ἡ παντελής, ὡς ἰσχυρίζονται τινες ἐσχάτως, ἀπιστία.— Ἀλλὰ διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἀπαιτεῖται νὰ ἐξετασθῇ λεπτομερῶς καὶ ἐπακριβῶς ἐκάστη περίπτωσις τῶν μὴ ἐκκλησιαζομένων. Διότι εἶναι ἐνδεχόμενον ν' ἀποδοθῇ εἰς ἀδιαφορίαν κλπ., ἀνύπαρκτον κατ' οὐσίαν, καὶ περίπτωσις ὀφειλομένη εἰς οἰονδήποτε ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων ἢ καὶ εἰς ἄλλην ἰδιωκτέραν ἀκόμη αἰτίαν, ἢ ὁποῖα δέον νὰ ἐξακριβωθῇ.

Ὁ Ἐφημέριος εἰς τὴν Ἐνορίαν του ὀφείλει νὰ ἐξακριβώσῃ—ὅπως εἴπομεν—πρῶτον τὰς διαφόρους αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ του, τυχόν, δὲν ἐκκλησιάζονται, καὶ ἀναλόγως τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς μελέτης του ταύτης νὰ προβῇ εἰς τὰς καταλλήλους ἐνεργείας διὰ τὴν ἀντιμετώπισίν των, εἴτε περὶ γενικῶν αἰτιῶν πρόκειται, εἴτε περὶ ἰδικῶν περιπτώσεων, οἰκογενειακῶν ἢ ἀτομικῶν. Ὀφείλει δὲ νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἐξ ἑαυτοῦ ἐξαρτᾶται διὰ νὰ ἀρθοῦν αἱ αἰτίαι αὗται ἢ αἱ, τυχόν, ἀφορμαί, ὅπῃ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ τοῦτο.

Ὅπου τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, προκύπτει πλέον ζήτημα ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Ἀρχιερέα τοῦ τόπου, ὁ ὁποῖος θὰ σκεφθῇ καὶ θὰ ἐνεργήσῃ περαιτέρω.

Ἀλλὰ πῶς θὰ γίνῃ ἡ ἐξακριβώσις τῆς πραγματικότητος καὶ μὲ ποῖα μέσα δύνανται ὁ Ἐφημέριος νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν διόρθωσίν της;

Περὶ αὐτοῦ θὰ γίνῃ λόγος εἰς τὸ προσεχές.

(ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ)

Α Δ Ε Λ Φ Ι Κ Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α

Ἀγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Μετὰ τὸ ἄτοπο τοῦ νὰ καταπονήται τὸ ἐκκλησίασμα μετὴν ἀνάγνωσι τοῦ σχοινοτενοῦς καταλόγου τῶν ζώντων καὶ τῶν τεθνεώτων, καλὸ θὰ εἶναι νὰ εἰποῦμε μερικὰ γιὰ τὶς μυστικὲς εὐχὲς, γιὰτὶ τώρα τελευταῖα παρατηρεῖται μιὰ γενικώτερη συζήτησι περὶ τοῦ ἂν οἱ μυστικὲς αὐτὲς εὐχὲς πρέπει ν' ἀπαγγέλλωνται φωναχτὰ καὶ γιὰ λογαριασμό ὄλων ἢ νὰ μὴν ἀκούωνται καθόλου ἢ μᾶλλον νὰ ψελλίζωνται σιγανὰ γιὰ ν' ἀκοῦν καὶ οἱ συλλειτουργοί. Ἀλλὰ πολὺς σχολαστικισμὸς στὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ ἀπορεῖ κανεὶς πῶς ἐγεννήθη. Γιατὶ καὶ με κάτι ἄλλα λειτουργικὰ αὐθαίρετα διάφοροι προσεπάθησαν καὶ προσπαθοῦν νὰ εἰσαγάγουν προβλήματα πρὸς λύσιν ἐκεῖ, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν. Διότι οἱ Κληρικοὶ μας ἢ γιὰ νὰ εἴμεθα δικαιοῦτεροι, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Κληρικούς μας εἶναι εὐκολοὶ ν' ἀκολουθοῦν τὸ τυπικὸ τῆς ἰδίας των ἐμπνεύσεως καὶ ἐφαρμογῆς καὶ νὰ τὸ διδάσκουν οἱ ἴδιοι στὰ πράγματα. Ἔτσι πρῶτα στὰς Ἀθήνας καὶ ἔπειτα στὰς ἐπαρχίας ἄρχισε ν' ἀπλώνεται ἡ καινοφάνεια τῆς φωναχτῆς ἀπαγγελίας τῶν μυστικῶν εὐχῶν. Ἀλλὰ χρειάζεται, ἐρωτῶ θεολογία νὰ εἰπῆ ἢ νὰ κάμῃ κανεὶς τὸ σωστό; Ὑπάρχει ὁ τυφλοσύρτης. Ὅπου εἶναι ν' ἀπαγγελθοῦν φωναχτὰ οἱ εὐχὲς, σοῦ λέγει ἡ Φυλλάδα «ἐκφώνως». Ὅπου πρέπει νὰ τὶς εἰπῆ ὁ Ἱερεὺς σιγὰ — σιγὰ, μυστικά, τὸ κείμενο γράφει «μυστικῶς». «Ἐκφώνως» λοιπὸν σημαίνει δυνατὰ, νὰ τὶς ἀκούσουν ὄλοι, ὀλόκληρο τὸ ἐκκλησίασμα. «Μυστικῶς» σημαίνει ἀπὸ μέσα μας, ὄχι ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, ἀπὸ τὸ στόμα μας. Γιατὶ τοῦτο; Ἔχει τὸ σκοπὸ του. Εἶναι περισσότερο ἱερατικὲς, φέρουν τὸ ὑπεύθυνον προσωπικὸν στοιχεῖον καὶ δὲν εἶναι τοῦ λαοῦ ὑπόθεσις. Εἶναι τοῦ ἱερέως ἢ προσευχῆ ἢ μυστικῆ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην δέεται καὶ παρακαλεῖ ὡς ἔχων τὴν τῆς ἱερατείας χάριν, δίδει τὴν καρδιά του σφιγμένη τελείως στὴν παλάμη τοῦ Ἁγίου Θεοῦ. Ἰδιαιτέρως δὲ ἡ εὐχὴ τοῦ «Χερουβικοῦ ὕμνου» ὀμιλεῖ μονάχη τῆς πὼς πρέπει νὰ τὴν εἰπῆ ὁ Ἱερεὺς μυστικά, γιὰτὶ ἡ ἐκφώνησίς τῆς δὲν ἔχει κανένα νόημα. Ὁ Ἱερεὺς συνεχίζων λέγει. «Σέ τοίνυν δυσωπῶ... ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ τὸν ἁμαρτωλόν... Σοὶ προσέρχομαι... Καὶ δέομαί σου...» κλπ. Ἄν προσέξῃ κανεὶς τὰς μυστικὰς εὐχὰς θὰ διαπιστώσῃ, πὼς ἔχουν ἓνα τόνο προσωπικοῦ ἑσωτερισμοῦ διὰ τὸν Ἱερουργὸν τοῦ Μυστηρίου ποὺ μετὴν αὐτοσυγκέντρωσί του, τὴν τελεία νεκρωσί του, τὴν ἄμεσον ἐπαφή του μετὸν Ἀόρατον Θεὸν διαθερμαίνεται εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν πίστεως φόβου καὶ ἀγάπης πρὸς τέλει τοῦ

Μυστηρίου. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν ἢ ὄρθρον ἢ κατὰ τὴν τέλει ἄλλων Μυστηρίων, αἱ μυστικαὶ εὐχαὶ ἀποβλέπουν εἰς τοῦτο: Νὰ μὴ σκορπίσῃ τὸ μυαλὸ τοῦ Ἱερέως οὔτε στὸ Ἐκκλησίασμα, ἀλλὰ νὰ συγκεντρωθῇ ἀπολύτως διὰ τὸ ἔκκλησίασμα τοῦ Πνευματικοῦ Πατρὸς δεομένου πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν πνευματικῶν του τέκνων. Ἐχει μιὰ μεγίστη σημασία, ὄχι βέβαια δογματικῆς φύσεως, ἀλλ' ἠθικῆς καὶ ψυχολογικῆς, διότι φέρει καὶ τὸν Ἱερέα περισσότερον εἰς ἑαυτὸν καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ ἢ μυστικὴ εὐχή, ποὺ παίρνει ὑποκειμενικὸ τόνο, ἀλλ' ὑψίστης ὅμως ἀντικειμενικῆς σπουδαιότητος καὶ ἀξίας. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ παρέδωσαν τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν ἰδίως σ' ἐμᾶς, γιὰ νὰ σημειώσουν τὸ «μυστικῶς» καὶ «ἐκφώνως» ἔθεσαν κάποιον νόμον, ἔβαλαν κάποιον φραγμὸν, ἐδίδαξαν κάποιαν ἀρχὴν καὶ ὑπεχρέωσαν ὅλους μας νὰ τὴν τηρήσωμε. «Ὅταν γράφῃ ἡ Φυλλάδα (μυστικῶς) δὲν θ' ἀκούεται ἡ εὐχὴ πῶς πέρα ἀπὸ μᾶς. Τὸ πολὺ—πολὺ θ' ἀκούεται ἀπαλὰ στὸν κύκλον τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἀφοῦ λαϊκοὶ ἀπαγορεύεται νὰ παρευρίσκωνται στὸ Ἱερὸ Βῆμα. Ἔτσι θ' ἀκούνε μονάχα οἱ συλλειτουργοί. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο περιττεύει, γιὰτὶ ὁ κάθε Ἱερεὺς συλλειτουργὸς προσεύχεται μέσα του, βλέποντας στὴ δική του Φυλλάδα. Εἶναι λυμένο τὸ ζήτημα τῶν εὐχῶν. Πῶς παρεσύρθησαν τώρα πολλοὶ ἀπ' τοὺς νεωτέρους ἀδελφοὺς νὰ διαβάξουν τίς μυστικὰς εὐχὰς δυνατὰ καὶ ποιὸς ὁ σκοπὸς τους, αὐτὸ εἶναι ζήτημα, ποὺ πέφτει στὴν ἀρμοδιότητα τῆς κατὰ τόπους ἔκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἐμεῖς διαπιστόνομε μιὰ ἀντορθόδοξον καὶ ἀντιτυπικὴν κατάστασιν, ἐκφέρομε ἐλεύθερα τίς γνώμες μας καὶ μπορεῖς καὶ σὺ νὰ τίς συζητήσῃς μὲ πνεῦμα ἔκκλησιαστικόν. Θὰ μπορούσε μονάχα, ἐκτὸς ἀπὸ τίς εἰδικὰς εὐχὰς πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὸν καθαγιασμὸν τῶν Τιμίων Δώρων καὶ τὴν κατὰ τὸν καθαγιασμὸν, ὅπου γίνεται ἡ ἐπίκλησις ὑπὸ τοῦ Ἱερέως τοῦ Παναγίου Πνεύματος, νὰ γίνῃ μὲ σεμνότητα ἢ ἀνάγνωσις τῶν μυστικῶν ἐκείνων εὐχῶν, ὅταν ὁ κύκλος τῶν παρευρισκομένων κατὰ τὴ Θεϊὰ Λειτουργίαν εἶναι ὄχι μόνον στενός, ἀλλὰ καὶ βεβαιωμένα πνευματικός. Δηλαδή ὅταν πρόκειται περὶ πολὺ κατηρητισμένων προσώπων, ποὺ συχνότερα ἐξομολογοῦνται, κοινωνοῦν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, παρακολουθοῦν τὰ βάθη τῆς ἰδίας των συνειδήσεως ἀγρόπνως καὶ κάθε τους ψυχικὴ κύμανσι. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἐξάίρεσις ποὺ μπορεῖ νὰ γίνῃ, γιὰτὶ πραγματικὰ αὐτὲς οἱ εὐχὰς μὲ τὸν τόνο καὶ τὸν τρόπο ποὺ λέγονται καὶ μέσα στὴ νεκρικὴ, ἄλλως, σιγῇ, πολὺ συγκινοῦν. Βέβαια αὐτὸ εἶναι μιὰ προσωπικὴ γνώμη μου, ὄχι τῆς Ἐκκλησίας γενικωτέρα ἀπόφασις. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀρμοδία γι' αὐτὸ.

Ἄλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου μέχρι τοῦ νὰ καινοτομοῦν ἀπαράδεκτα ὠρισμένοι ἀδελφοὶ καὶ μάλιστα μορφωμένοι, ὑπάρχει μεγίστη διαφορὰ καὶ ἀπόστασις. Γιατὶ εἶναι γεγονός πὼς αὐτὴ ἡ διακοπὴ καὶ τὸ χρονικὸν ποῦ μεσολαβεῖ διάστημα γιὰ τὴν ἀνάγνωσι τῆς μυστικῆς εὐχῆς, οἱ μὲν Ψαλτάδες σὲ γλυκὺν καὶ μελωδικὸν τόνο λένε τὰ δικά τους ἡπιώτερα, κατανυκτικώτερα, ἐνηρμονισμένα μὲ τὸ ὅλον κλίμα, ποῦ δημιουργεῖται, ὅταν ὁ Ἱερεὺς διαβάσῃ τὴ μυστικὴ εὐχὴ. Ὁ δὲ λαὸς κατανύσσεται γιατί μὲ τὸ νοῦ του, μὲ τὴ φαντασία του πετᾷ κοντὰ στὸ Θεό, φερόμενος στὰ φτερά τῆς μυστικότητος καὶ ἐντυπωσιαζόμενος ἀπὸ τὸ «ἀγνωστο» γι' αὐτὸν ἀνάγνωσμα, ποῦ μονάχα ὁ Ἱερουργὸς δικαιούται νὰ διαβάσῃ ἢ ν' ἀκούσῃ. Δὲν μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς πὼς δὲν προκύπτει μεγάλη ὠφέλεια καὶ μὲ τὴν μυστικὴν ἀνάγνωσιν τῶν εὐχῶν ἐκείνων. Νεκρὸς περισσότερο ὁ Ἱερεὺς καὶ σὲ μιὰ ἀνάκλησι μὲ τὴ μυστικότητα τοῦ Ἱερουργοῦ ὁ λαός, παρουσιάζει πραγματικὰ τὸ λατρευτικὸ στοιχεῖο τοῦ προσευχομένου κατὰ τίς ὥρες ἐκεῖνες. Ἄλλως τε κι' ἐμεῖς ἀπὸ τὴν ἴδια μας τὴν πείρα καὶ πρὶν ἱερωθοῦμε, ὡς λαϊκοί, καὶ τώρα ποῦ σὰν Κληρικοὶ ἱερουργοῦμε τὰ Ἄχραντα Μυστήρια, ἔχομε διαπιστώσει αὐτὴ τὴν ἀλήθεια. Κάμετε μιὰ σύγκρισι, ἀφοῦ θυμηθῆτε τί γίνεται στὰ πανηγύρια καὶ τί γίνεται ὅταν στίς προηγούμενες ἐπικρατῆ πραγματικὰ ἡ κατακόμβειος ἱερὴ σιγή. Ἐκεῖ σωστὸ «πανηγύρι». Οὔτε αὐτοσυγκέντρωσις, οὔτε κατάνυξις, οὔτε μιὰ στιγμή νὰ ἐγγίσῃ ἡ ψυχὴ τὸ Θεό της. Τόσες φαιδρότητες, τόσα παράσιτα, τόσες ἀγριοφωνάρες Ἱερέων καὶ Ψαλτάδων, τόσα ἄλλα ξενικὰ κύματα παρεμποδίζουν τὴν ψυχὴ νὰ εἰσχωρήσῃ πρὸς τὸ Ἄπειρον. Τραβιέται ἀπ' τὴν τροχιά τῆς γῆς. Ἐχει τόση ἰσχυρὴ ἔλξι, τόση ἀντίθετη ἀνεμοδούρα, ὥστε κι' ἂν ἀκόμη δὲν σπάσουν τὰ φτερά της, πάντως θὰ πεταχθῆ ἔπάνω σὲ ἀκάθαρτους χώρους. Εἰς τὰς περιπτώσεις, λοιπόν, τοῦ τυπικοῦ καὶ μάλιστα σ' αὐτὲς ποῦ φέρονται δογματικὰ τυποποιημένες ὁδηγίες μέσα στὸ Ἱερατικὸ μας δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχῃ διαφορετικὴ γνώμη. Κανεὶς! Ἐὰν διάφοροι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ ὠρισμένους Κληρικούς μας Χριστιανοὶ συνήθισαν στίς καινοτομίες των, δὲν ἔπεται πὼς πρέπει νὰ τύχουν περιφρονήσεως ἐκεῖνοι τῶν ἀδελφῶν, ποῦ μένουν πιστοὶ στὴ γραπτὴ μάλιστα παράδοσι τῶν Πατέρων μας καὶ ὡς πρὸς αὐτό. Ἐπειτα γίνεται καὶ σκάνδαλο καὶ μιὰ ἠθικὴ ζημιὰ. Ὑπάρχουν, νὰ ξέρης, Χριστιανοί, ποῦ κακίζουν τοὺς δευτέρους καὶ ἐπαινοῦν τοὺς πρώτους ποῦ διαβάζουν δυνατὰ «ἀγνωστες» εὐχές, οἱ ὁποῖες δῆθεν παρελείποντο... Ἔναι ἓνας ἀσύμφορος διχασμὸς λαοῦ καὶ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΙΛΟΘΕΟΝ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΝ»
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΗ
ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

Φαίνεται ἡ ψυχὴ ποῦ εἶναι πρόθυμη γιὰ τὸ καλὸ.

Δὲν κρύβεται· παρὰ φαίνεται πεντακάθαρα ἡ ὠραία προθυμία μιᾶς ἀγαθῆς ψυχῆς, ποῦ ἔχει κλίση καὶ ροπή, στὸ νὰ κάνῃ τὸ καλὸ καὶ στὸ νὰ εὐεργετῇ. Μιά τέτοια ψυχὴ εἶναι πάντα τῆς πρόθυμῃ νὰ δώσῃ, ὄχι μονάχα αὐτὸ ποῦ τῆς ζητᾶς, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερα ἀκόμη.

Ἡ Ρεβέκκα, ἡ κόρη τοῦ Βαθουήλ, ὅταν τῆς ἐζήτησε γιὰ νὰ πιῇ νερὸ ἀπὸ τὸ σταμνὶ τῆς, ὁ ὑπηρέτης ποῦ ἔστειλεν ὁ Ἀβραάμ στὴ Μεσοπαταμία· — «Δός μου λίγο νεράκι ἀπὸ τὸ σταμνὶ σου» (Γεν. κδ' 17), τ' ἀπάντησε παρευθὺς· — «Νὰ σοῦ δώσω, Κύριε νὰ πιῆς». Κι' ἀμέσως κατέβασεν ἀπὸ τὸν ὄμολ τῆς τὸ σταμνὶ τῆς, τὸ στήριξε στὸ μπράτσο τῆς, «καὶ τοῦδωκε νὰ πιῇ, ὡσότου ἐξεδίψασε· κι' ἔπαυσε νὰ πίνῃ» (Γεν. κδ' 18). Καὶ δὲν σταμάτησεν ὡς ἐκεῖ ἡ καλὴ κόρη. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ διψασμένος ἤπιε κι' ἐχώρτασε — Θέλεις τοῦ εἶπε, Κύριε, νὰ ποτίσω καὶ τίς καμῆλες σου; — «Θὰ τραβήξω νερὸ καὶ γιὰ τίς καμῆλες σου, ὡσότου νὰ πιοῦνε ὅλες» (Γεν. κδ' 19—22). Καὶ

Ἱερέρων. Ὁ λαὸς δὲν ξέρει ποῖο εἶναι τὸ σωστό. Τοῦ ἀποκαλύπτεται στ' αὐτιά του κάτι ποῦ τόσα χρόνια δὲν ἄκουε ἀπὸ τὸν παπᾶ του. Τ' ἀκούει τώρα στὴν Ἀθήνα ἢ δὲν ξέρω κι' ἐγὼ ποῦ ἄλλοῦ, ἂν ἐπικρατῇ τὸ πνεῦμα τῆς φτηνῆς αὐτῆς ἐξυπνάδας. Ὡς πρὸς τὴν παράτασι καὶ τὴν ἀποφυγὴ τῆς χασμωδίας κατὰ τὴν ἀνάγκωσι τῆς μυστικῆς εὐχῆς ὑπεύθυνοι εἶναι ὁ Ἱερεὺς καὶ ὁ Ἱεροφάντης. Τώρα μερικὰ γιὰ τὴν γονυκλισία.

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ Χ.

τῶπε καὶ τῶκαμε. Ἄδειασε λοιπὸν ἀμέσως πρόθυμα στὴν ποτήστρα τὸ σταμνὶ της, κι' ἔτρεξε στὸ πηγᾶδι, κι' ἄρχισε ν' ἀνασέρνῃ νερό· καὶ τῶκαμε αὐτὸ πολλές φορές, ὥσπου ἔπαυσαν ὅλες οἱ καμῆλες νὰ πίνουνε.

Ἀπὸ τέτοια ψυχικὴ διάθεση, πού ὅπως λέει ὁ ἀνώνυμος ὑπομνηματιστῆς «δὲν σοῦ δίνει μόνον αὐτὸ ποῦ ζητᾶς, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερο», γυρεύεις ἓνα μικρὸ πρᾶγμα, καὶ σοῦ δίνει πολλαπλάσιο ἀπ' αὐτό, πού ζητήσες.

Παρακολούθησε μὲ προσοχὴ τὴν ἱστορίαν τῆς καλῆς Ρεβέκκας, καὶ θὰ τὸ ἰδῆς. Τὴν ἀρώτησεν ὁ ξένος— «Μήπως ἔχει τόπο στὸ σπίτι τοῦ πατέρα σου, γιὰ νὰ μείνω»; Τόπο μονάχα, γιὰ νὰ μείνῃ καὶ γιὰ νὰ πλαγιάσῃ τῆς ἐζήτησε· καὶ προθυμότατη πάντα ἢ κόρη τ' ἀπάντησε— «ὄχι μονάχα τόπο γιὰ νὰ πλαγιάσῃς ἔχομε νὰ σοῦ δώσωμε, Κύριε, μὰ καὶ τροφὲς καὶ φαγιά· καὶ γιὰ σᾶς μὰ καὶ γιὰ νὰ ταῖσωμε καὶ τὰ ζωντανά σας.—«Στὸ σπίτι μας ἔχομε κι' ἄγερα καὶ πολλές τροφές· καὶ τόπο γιὰ νὰ μείνετε» (Γεν. κδ' 25). Κι' ἀφοῦ τὰ εἶπεν αὐτά, ἔτρεξε, καὶ γεμάτη ἀπὸ χαρὰ ἢ καλὴ κόρη, διηγήθηκε τὰ πάντα στὴ μητέρα της. «Κι' ἔτρεξεν ἀμέσως στὸ σπίτι της κι' ἀνάγγειλε στὴ μητέρα της τὰ ὅσα ἐκουβέντιασε μὲ τὸν ξένο» (Γεν. κδ' 28).

Ἀξίζει νὰ προσέξωμε, πῶς, μὲ κάθε της πράξῃ, καὶ πῶς μὲ κάθε της ἐκδήλωσῃ, καὶ μὲ τὸ τρέξιμό της, καὶ μὲ τὰ λόγια της, καὶ μὲ τὴν καλωσύνη της, ἐφάνερονε τὴν προθυμίαν της καὶ τὴ φιλοξενίαν της. Μιὰ ψυχὴ καλοπροαίρετη καὶ γεμάτη ἀπὸ συμπόνια, χαίρεται πολὺ περισσότερο γιὰ τὸ καλὸ πού μπορεῖ νὰ κἀνῃ, παρὰ γιὰ τὶς εὐεργεσίας πού δέχεται αὐτὴ.

**Ἡ φιλοξενία πρέπει νὰ γίνεται πρόθυμος
κι' ὁ φιλοξενούμενος νᾶναι συνεσταλμένος.**

Ὅσο ἀνοικτόκαρδος καὶ πρόθυμος πρέπει νᾶναι ὁ ἄνθρωπος στὸ νὰ δέχεται καὶ στὸ νὰ περιποιητῆται, μὲ ἐγκαρδιότητα καὶ μὲ φιλοφροσύνην, ἓνα ξένο, ἄλλο τόσο στοχαστικὸς καὶ συνεσταλμένος πρέπει νᾶναι ὁ ξένος, ὅταν τὸν προσκαλῆ κι' ὅταν τὸν φιλοξενῆ κάποιος ἄλλος.

Ἡ Ρεβέκκα ἐπρότεινε προθυμότητα τὸ σπίτι τοῦ πατέρα της, γιὰ νὰ φιλοξενηθῆ ἐκεῖνος σ' αὐτό· ὁ ξένος ὅμως, κι' ἀφοῦ πῆρε τὴν πρόσκληση, ἔμενε ἀκόμη, μαζί μὲ τὶς καμῆλές του, κοντὰ στὸ πηγᾶδι καὶ δὲν ἔδειξε καμμιάν ἀπολύτως σπουδὴ καὶ βιασύνη, νὰ τρέξῃ ἀμέσως ἐκεῖ, μόνις τοῦ ἐγίνηκεν ἡ πρόσκληση.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κόρη ἔφθασε στὸ σπίτι της, καὶ διηγήθηκε τῇ συνάντησίν της μὲ τὸν ξένο. Εἶπεν, ὅσα ἄκουσε· ἔδειξε τὰ βραχιόλια καὶ τὰ σκουλαρίκια ποῦ τῆς τᾶδωκεν ἐκεῖνος σὰν δῶρο· καὶ μίλησε καὶ γιὰ τὴν πρόσκληση ποῦ τοῦκαμε. Παρόμοια δὲ κι' ὁ Λάβαν ὁ ἀδελφὸς τῆς Ρεβέκκας ἔδειξε κι' αὐτὸς ἀπὸ μέρους τὴν ἴδια διάθεση· κι' ἐφάνηκε πρόθυμος, ὅπως καὶ ἡ ἀδελφή του στὴ φιλοξενία του· κι' ἄρχισε νὰ συγυρίζῃ τὸ σπίτι· καὶ νὰ ἐτοιμάζῃ τόπο γιὰ νὰ σταυλισθοῦν οἱ καμῆλές.

Ὡς τόσο ὅμως, ὁ καιρὸς περνοῦσε κι' ὁ ξένος δὲν φαινότανε· ἐβγῆκε λοιπὸν ὁ Λάβαν κι' ἐπῆκε στὸ πηγᾶδι, γιὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ νᾶλθῃ· καὶ τὸν βρῆκε νὰ στέκεται καὶ νὰ προσέχῃ τὶς καμῆλές του, κοντὰ στὸ πηγᾶδι· καὶ μόνις τὸν εἶδε, τὸν ἐπροσάλεσε, μὲ προθυμία καὶ μ' εὐγένεια μεγάλη, καὶ τοῦ εἶπε· —«Καλῶς ἦλθες, μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ἔλα νὰ πᾶμε στὸ σπίτι· γιατί κάθουσε τόσην ὥραν ἔξω;» (Γεν. κδ' 30—31). Τὸν μαλλώνει δηλαδὴ κατὰ κάποιον τρόπο· καὶ τοῦ λέει, πῶς ἔκανε κακὰ ποῦ ἀργοποροῦσε τόσο·

«Γιατί στέκεις ἔξω;» Πῶς τῶκανες αὐτό; Διστάζεις τάχα, μήπως μᾶς φέρνει βᾶρος ἢ φιλοξενία σου; Πᾶμε ἔτοιμα εἶναι τὰ πάντα. «Ἐγὼ ἔτοιμασα τὸ σπίτι· κι' ἔκαμα τόπο καὶ γιὰ τὶς καμῆλες· ἔμπρὸς πᾶμε, εὐλογημένε ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ» (Γεν. κδ' 30—31).

Τί νὰ ἐπαινέση κανεὶς ἐδῶ περισσότερο; Τῆ συστολή καὶ τὴν ντροπαλὴ διακριτικότητα τοῦ φιλοξενούμενου; Ἡ τὴν προθυμίαν τῆς ψυχῆς αὐτῶν ποὺ τὸν φιλοξενούσαν;

**Πρῶτα τὸ κύριο ἔργο μας καὶ ὕστερα
τὸ ζήτημα τοῦ φαγητοῦ.**

Ὅταν ἔχη νὰ τελειώσῃ κανεὶς μιὰ σπουδαίαν ὑπόθεσιν πρέπει ὁ νοῦς του νὰ κυριεύσῃ σ' αὐτή· καὶ τὸ φαγητὸ νὰ μὴ στερνῇ τοῦ ἔργου.

Ὁ Λάβαν, ἀφοῦ ὑποδέχθηκε τὸν ἄνθρωπον τοῦ Ἀβραάμ καὶ τὴν ἀκολουθίαν του, κι' ἀφοῦ ἔβαλε ἄχρα καὶ τροφὴς στὶς καμῆλες, κι' ἔφερε καὶ νερό, γιὰ νὰ πλύνουνε τὰ πόδια τους κι' αὐτὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι του, τοὺς ἔστρωσε καὶ τραπέζι, μὲ ψωμιὰ, γιὰ νὰ φᾶνε (Γεν. κδ' 30, 31).

Ὅχι ὅμως. Δὲν εἶναι ἔτσι. Δὲν θένε οἱ φιλοξενούμενοι ψωμιὰ καὶ φαγητά. Δὲν ἤρθανε γι' αὐτό. Κι' ὁ πιστὸς ὑπηρέτης τοῦ Ἀβραάμ προτιμᾷ ἀπὸ τὸ τραπέζι ποὺ τοῦ ἔτοιμασαν, νὰ φροντίσῃ—πρῶτα καὶ κυριεύσῃ—γιὰ τὴν ὑπόθεσιν, ποὺ τὸν ἔστειλεν ὁ Κύριός του· «ἀξιοθαύμαστο εἶναι τὸ νέο παιδί στὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς του». Καὶ δίκαια τὸν ἐπαινεῖ ὁ Προκόπιος «Γιατί, προτοῦ νὰ βάλῃ τίποτε στὸ στόμά του, ἔχει στὸ νοῦ του καὶ προβάλλει τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου του». Καὶ εἶπε· «Δὲν θὰ φάω, προτοῦ νὰ μιλήσω αὐτά, ποὺ ἔχω ἐντολὴ νὰ σᾶς εἰπῶ» (Γεν. κδ' 33).

Οἱ καμῆλες, σὰν ἄλογα κτήνη ποὺ εἶναι, τρέχουνε ἀμέσως στ' ἄχρα καὶ στὰ λογιῆς λογιῆς ταγίσματα.

Οἱ λογικοὶ ὅμως ἄνθρωποι βάζουνε σὲ δεύτερη μοῖρα τὸ ζήτημα τῆς τροφῆς. Καὶ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ τραπέζια δὲν πρέπει νὰ τὰ θυμοῦνται, παρὰ σὰν τελειώσουνε προτιήτερα κάθε ἀπαραίτητη κι' ἐπείγουσα δουλειὰ τους καὶ κάθε χρησίμη ὑπόθεση, πού τους ἔχουνε ἐμπιστευθῆ· «Δὲν θὰ φάω, προτοῦ νὰ μιλήσω γι' αὐτά, πού ἔχω ἐντολὴ νὰ σᾶς εἰπῶ»

Τὶ λογῆς λοιπὸν ἄνθρωποι εἶναι καὶ σὲ ποιά τάξη πρέπει νὰ κατατάσσωνται αὐτοί, πού μόλις σηκωθοῦνε ἀπὸ τὸ κρεβάτι τους καὶ προτοῦ καλά καλά νὰ τινάζουνε τὸν ὕπνο ἀπὸ τὰ βλέφαρά του τὸ πρῶτο πρᾶγμα πού λένε καὶ πού ζητοῦνε εἶναι —τί θὰ φᾶμε σήμερα;

Εὐκόλα συμφιλιώνονται οἱ ὁμοιοπαθεῖς.

“Ὅταν ἀπομακρύνθηκεν ὁ Ἰσμαῆλ ἀπὸ τὸ πατρικό του σπίτι, φαίνεται ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή, πὼς δὲν εἶχε κανέναν ἀπολύτως δεσμὸ καὶ καμμιὰ συναναστροφὴ μὲ τὸν ἀδελφὸ του τὸν Ἰσαάκ.

Ἐξεμάκρυνεν ὅλως διόλου· κι' ἐγύριζεν ἀπὸ ἔρημο σ' ἔρημο· καὶ στὸ τέλος ἐπαντρεύθηκε «κι' ἐπῆρε γυναῖκα, ἀπὸ τὸ Φαράν τῆς Αἰγύπτου» (Γεν. κα', 21) κι' ἐζοῦσε στὴν ξενητιά καὶ μαζὶ μ' ἄλλοθενεῖς.

Σὰν πέθανε ὅμως ὁ πατέρας του Ἀβραάμ, βλέπω πὼς συναντηθήκανε στὴν κηδεία τοῦ γεννήτορά του ὁ Ἰσαάκ μὲ τὸν Ἰσμαῆλ· «καὶ τὸν ἐθάψανε τὰ παιδιὰ του, ὁ Ἰσαάκ κι' ὁ Ἰσμαῆλ, μέσα στὸ σπήλαιο πού εἶναι χωρισμένο σὲ δυὸ» (Γεν. κέ' 9).

Συχνὰ συμβαίνει μέσα στὴν κοινωνία τὸ πρᾶγμα αὐτό, κι' ὁ θάνατος ἐνώνει αὐτοὺς ποῦναι μακριὰ καὶ πού εἶναι χωρισμένοι ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Καὶ ἡ κοινὴ συμφορὰ γίνεται, οὕτως εἰπεῖν, σύνδεσμος μεταξὺ ἀνθρώπων πού εἶναι τελείως ἀποξενωμένοι· καὶ σμίγει καρδιές καὶ διαθέσεις, πού εἶναι ὅλως διόλου ἀδιάφορες ἢ μιὰ πρὸς τὴν ἄλλη.

Μετφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Μετά τὸ τέλος τῶν διακοπῶν

ΕΝΑΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ, ΠΟΥ ΕΠΑΝΕΡΧΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΘΡΑΝΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Ἡ Οἰκογένεια, τὸ Σχολεῖο, ἡ Ἐκκλησία

Ἡ περίοδος τῶν σχολικῶν διακοπῶν ἔληξε καὶ σὲ λίγες ἡμέρες ὁ μαθητικὸς κόσμος καλεῖται εἰς τὰ θρανία του διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων. Εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ μέλλον καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς φυλῆς θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ τεθῆ τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἐπεράσατε τὴν περίοδο αὐτὴν τῶν διακοπῶν μακριὰ ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας; Εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτό, τὸ ὁποῖον θὰ αἰφνιδιάσῃ ἴσως τὰ νέα παιδιά, θὰ ἔπρεπε ἰδίως νὰ δώσουν τὴν ἀπάντησι οἱ γονεῖς καὶ οἱ κηδεμόνες των. Διότι ἂν τὸ σχολεῖο ἀποτελῆ τὸν κύριον δημιουργὸ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ψυχικῆς διαπλάσεως τῆς πρώτης νεανικῆς ἡλικίας, ἡ οἰκογένεια ἐξ ἴσου ἔχει τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τῆς καθοδηγήσεως τῆς μικρᾶς αὐτῆς ἡλικίας πρὸς τὸν δρόμον τὸν Χριστιανικὸν καὶ τὸν ἑλληνικόν. Πρόκειται περὶ ἀρχῆς ἀποδεδειγμένης καὶ ἐπαναληφθείσης εἰς διαφόρους περιπτώσεις καὶ μορφάς. Τὸ σχολεῖο ἔρχεται νὰ δώσῃ μιὰ συστηματικώτερη μορφὴ καὶ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀγωγήν, ποῦ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων προσφέρει ἡ οἰκογένεια στὸ παιδί. Ἡ θρησκευτικὴ ἰδίως πλευρὰ τῆς ἀγωγῆς ὡς δημιουργία θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, ὡς κατανόησις καὶ ὡς συνειδήσις εἶναι ἔργον τῆς οἰκογενείας. Τὸ εἰκονοστάσι μὲ τὴν ἀκοίμητη καντήλα, ἡ εὐλάβεια πρὸς τὰ θεῖα τῶν γονέων, ἡ προσευχὴ, ἡ τήρησις τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων συνθέτουν αὐτὰ τὴν πρώτην ἐντυπωσιακὴν ἀτμόσφαιρα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν δημιουργοῦνται εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ τὰ πρώτα συναισθήματα ὡσάν τὰ πρώτα βήματα πρὸς τὴν ζωὴν. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ εὐθύνη τῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ βασικὴ εὐθύνη γιὰ τὸν χαρακτήρα, τὴν ἐκδήλωσι καὶ τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ στὴν πρώτην δημιουργικὴν τῆς περίοδον. Τὸ ἐρώτημα γιὰ τὶς διακοπὰς καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὶς ἐπέρασε ὁ μικρὸς αὐτὸς μαθητόκοσμος, ἔχει τὴν θέσιν του τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς ἐνάρξεως τῆς σχολικῆς ζωῆς. Διότι ἂν διακοπὰς τῶν σχολικῶν μαθημάτων σημαίνουν κλείσιμο τοῦ βιβλίου, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ὠρισμένες ὑποχρεώσεις καὶ ἀνάλογες ἀγωνίες, δὲν σημαίνουν ὁμως καὶ ἀτόνησι κάποιων ἄλλων ὑποχρεώσεων, ποῦ εἶναι συυφασμένες μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ. Δυστυχῶς τὴν ἀλήθεια αὐτὴν τὴν ἔχουν ἀντιληφθῆ πολλοὶ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Καὶ ἀφίνουν τὰ παιδιά τους κατὰ τὴν τρίμηνον αὐτὴν ἐποχὴν τῶν διακοπῶν ἐλεύθερα καὶ ἀκαθοδήγητα. Δὲν ὑπογραμμί-

ζουν με τὸ ἴδιο τὸ παράδειγμά τους τὴν σημασία τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς αὐτὴν καθηκόντων. Τὸ κατηχητικὸ σχολεῖο, ὅπου ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ, ἀναπληρώνει τὰ καθήκοντα τῆς οἰκογενείας. Ἄλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔχει τόση διάδοσι ἀκόμη καὶ τέτοιο τρόπο ἀποδοτικῆς λειτουργίας, ὥστε ν' ἀποτελῆ μὴ κολυμπήθρα γιὰ ἀναβάπτισμα τῆς τρυφερῆς νεανικῆς ψυχῆς. Καὶ τὸ ἀνοιγμα τῶν σχολείων εὐρίσκει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ μαθητικοῦ κόσμου χωρὶς κανένα ἑσωτερικὸ περιεχόμενο, ποῦ θὰ ἀποτελέσει τὴν βᾶσιν τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς.

***

Ὁ ἐφημέριος, ἐκεῖ ποῦ εἶναι δυνατὸν βέβαια, θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐκπληρώσει μὴ μεγάλη καὶ ἱερὴ ἀποστολὴ τὴν περίοδο αὐτὴν τῶν σχολικῶν διακοπῶν. Θὰ ἠμποροῦσε αὐτὸς νὰ παρακολουθῆ τὰ παιδιά τῆς ἐνορίας του ἢ τοῦ μικροῦ χωριοῦ του ὥστε νὰ μὴ λησμονοῦν καὶ τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα. Χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη θεολογικῆς ἢ ἄλλης γενικώτερης μορφώσεως ὁ ἐφημέριος, μετὴν συνείδησι τῆς ἀποστολῆς του ὡς λειτουργοῦ τοῦ Θεοῦ, θὰ εἶναι σὲ θέσι πάντοτε νὰ ἀναδεικνύεται ὁ σεμνὸς καὶ ταπεινὸς διδάσκαλος ἐνὸς ἐπιμορφωτικοῦ σχολείου τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἀκόμη ἡλικίας, εἰς τὸ ὅποῖον ἡ μαθητικὴ νεότης μαζί μετὴν χαρὰ τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπαύσεως τῆς ἀπὸ τὸν φόρτο τῶν σχολικῶν ὑποχρεώσεων νὰ δοκιμάζη καὶ τὴν εὐφροσύνη τῆς ψυχικῆς τῆς ἀνακαουφίσεως καὶ διαπλάσεως. Ἔτσι ξεκουραστος σωματικῶς ἀλλὰ καὶ ψυχικῶς ὁ μαθητικὸς κόσμος θὰ προσέρχεται μετὴν ἀνοιγμα τῶν σχολείων εἰς τὰ γνώριμα μαθητικὰ θρανία του μετὴν διάθεσι καὶ τὸν ἐνθουσιασμό τῆς συνεχίσεως τῆς σχολικῆς του μορφώσεως. Θὰ λάμπη τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολία τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ πρωϊνὴ προσευχή του πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ μαθήματος θὰ εἶναι ἡ ἐπικοινωνία μετὴν Θεοῦ καὶ ἡ δέησις ἢ εἰλικρινὴς πρὸς Αὐτὸν γιὰ τὴν νέα ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσι τῶν καθηκόντων του εἰς τὸ σχολεῖον. Ἡ ἐποχὴ, ποῦ διερχόμεθα εἶναι βεβαίως ὑλιστικὴ, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἡ ἀποτελεσματικώτερη ἀντίδρασις πρὸς τὸ σημερινὸ ὑλισμὸ εἶναι αἱ ἀναλαμπαὶ τῆς ψυχικῆς ὠραιότητος τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι δυνατὴ ἡ δημιουργία τοῦ δρόμου, ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐπίτευξι τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν δεδομένων γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῶν σκοπῶν, ποῦ εἶναι συνδεδεμένοι μετὴν ψυχὴ ὡς μορφήν ὠραιότητος; Ἡ θέλησις καὶ ἡ προσπάθεια κλονίζουσι συνήθως τὶς περισσώτερες ἀδυναμίες καὶ τὶς μετουσιώνουσι σὲ δυνατότητες. Καὶ διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα μας. Μετὴν θέλησι καὶ τὴν προσπάθεια τῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας καὶ στὶς πλέον ἀπομακρυσμένες ἀκριτικὰς περιοχὰς τὰ παιδάκια καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο θὰ εἶναι

δυνατόν νά ἀγκαλιάζουσι πάντοτε τὸ Θεὸ καὶ νά αἰσθάνωνται τὸν ἑαυτὸν ὡς δημιουργία Του μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα τῆς μεγάλης γενναιοδωρίας Του.

Παντοῦ ὅπου ὑπάρχει ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ καὶ νά ὑπάρχη καὶ ἓνα πρόχειρο κατηχητικὸ σχολεῖο μορφωτικὸ τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ, πού θὰ συμπληρώσῃ τὴν μόρφωσί του αὐτὴ στὸ σχολεῖο, γιὰ νά βγῆ κατόπιν στὴν κοινωνία μὲ ὅλα τὰ ἐφόδια τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τοῦ χριστιανοῦ. Οἱ σκέψεις αὐτὲς προσφέρονται ὡς ἓνας χαιρετισμὸς πρὸς τὴν νεότητα, πού ἐπανέρχεται πάλιν στὸ σχολεῖο τῆς, μὲ διάφορα συναισθήματα τὸ καθένα παιδί καὶ μὲ διάφορα ἰδανικὰ πού μόλις ἐκκολαπτόμενα θὰ ἀναπτύχθωσι μὲ τὴν συμπλήρωσι τῆς ἐξωσχολικῆς ἀγωγῆς καὶ εἰς τὸ θρανίον τοῦ σχολεῖοῦ. Ἡ θρησκεία πρέπει νά εἶναι ὁδηγὸς εἰς τὸν δρόμον αὐτὸν τῆς πραγματοποιήσεως καὶ ἰδανικῶν τῆς νεότητος—ἰδανικῶν τῆς ἑλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς φυλῆς.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Συνεχιζομένης τῆς ἐκδόσεως τῶν Λειτουργικῶν Βιβλίων τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ,

κυκλοφοροῦν ἤδη :

- 1) ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ
- 2) ΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ
- 3) Τὸ ΜΗΝΑΙΟΝ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ καὶ
- 4) Τὸ ΜΗΝΑΙΟΝ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ.

Ἐκδοσις καλλιτεχνικὴ καὶ πολυτελής,
δίχρωμος, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου, εἰς μέγα
σχῆμα, χρυσοδερματόδετος.

Τιμῶνται :	Πεντηκοστάριον	Δρχ.	100
	Τριώδιον	»	150
	Μηναιὸν Σ /βρίου Ὀκτωβρίου »		80

Ἐκ τῶν ἑκτύπων :

Μηναιὸν Νοεμβρίου. ΜΕΓΑ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ
Μ. ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ, ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Αὐτὸν ποὺ ἐπιμένει στὴν προσπάθειά του
τὸν βοηθεῖ ὁ Θεός.

Ὁ Ἀββᾶς Ζωσιμᾶς ἔλεγε, πὼς ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ πάντα τὴν προαίρεσή μας· καὶ πὼς, μὲ τὴν βοήθειά της, μπορούμε νὰ πραγματοποιοῦμε τὴν προκοπή μας στὸ καλὸ καὶ στὸ ἀγαθό. Ἔτσι, αὐτὸς ποὺ θέλει πραγματικά νὰ στολισθῆ μὲ κάποια ἀρετή, τὸ πρῶτο ποὺ ἔχει νὰ κάνῃ εἶναι, νὰ δείξῃ γενναία καὶ μεγάλη προαίρεση γι' αὐτή· καὶ κατόπιν, ν' ἀρχίσῃ νὰ καταπιάνεται ὑπομονετικά τὸ καλὸ· καὶ νὰ παρακαλῆ τὸν Θεὸ νὰ συνεργῆ σ' αὐτὸ καὶ νὰ τὸν βοηθῆ. Κι' ἂν καμμιά φορὰ ἐξασθενίσῃ ἢ προσπάθειά του, νὰ μὴ λικαρδίσῃ· οὔτε καὶ ν' ἀπαγοητεύεται, κι' ἂν τοῦ λάξῃ νὰ ξεμακρύνῃ καμμιά φορὰ ἀπὸ τὴν στράτα τοῦ Θεοῦ. Γιατί τὸ κυριώτερο γιὰ ὄσους θέλουνε νὰ κατασταθοῦνε ἐνάρετοι εἶναι τοῦτο, τὸ νὰ μὴ μικροψυ-

χοῦνε δηλαδὴ ἂν κάποτε πέσουνε στὸ κακό· ἀλλὰ νὰ συνεχίζουμε, μὲ τὴν ἴδια ἀποφασιστικὴ κὴτητα τὸν ἀγῶνά τους.

Ἦτανε — ἔλεγε — κάποιοι νέος Μοναχός, ποὺ κάθε φορὰ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ πάῃ στὴ σὺναξη τῶν ἀδελφῶν, τὸν ἔπιανε φοβερὸς κεφαλόπονος καὶ τοῦ ἐρχότανε ρίγος καὶ πυρετός. Ἔλεγε λοιπὸν, μὲ τὸ νοῦ του. — Δὲν εἶμαι, καθὼς φαίνεται, διόλου καλά· καὶ ἴσως θὰ πεθάνω σύντομα. Ἄσπᾶω λοιπὸν στὴ σὺναξη, κι' ἄς κάμω προτοῦ νὰ πεθάνω, τὰ χρέη μου. Καὶ μὲ τὸ λογισμόν αὐτόν, ἐβίαζε τὸν ἑαυτόν του καὶ δὲν ἔλειψε ποτέ, ἀπὸ καμμιάν ἱερὴ ἀκολουθία. Μόλις δὲ ἐτελείωνε ἡ σὺναξις καὶ ἡ προσευχή, ἀμέσως τοῦ ἔσταματοῦσε καὶ ὁ πυρετός καὶ ὁ κεφαλόπονος· καὶ τὸν ἔπιανε πάλι στὴ νέα σὺναξι.

Αὐτὸς ὁμως ἦτανε ἀποφασιστικὰ προσηλωμένος στὸ σκοπὸ του καὶ στὴν προαίρεσή του, κι' ἐπῆγαινε πάντα στὶς ἱερὲς ἀκολουθίες. Κι' ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἀπαλλάχθηκε, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτόν...

Ἐνας ἄλλος πάλιν Γέροντας ἐπῆγε νὰ ἰδῆ τὸν Ἀββᾶ Ἀχιλλᾶ, καὶ τὴν ὥρα ποὺ συνμιλούσανε, τὸν εἶδε ποὺ ἔφτυσεν ἀπὸ τὸ στόμα του αἷμα. Τοῦ εἶπε λοιπὸν·—Τί ἔπαθες; Γιατί νὰ σοῦ συμβαίῃ αὐτό; Καὶ τ' ἀποκρίθηκεν ἐκεῖνος· — Τὸ αἷμα, ποὺ βλέπεις, εἶναι κάποιος λόγος πικρὸς ποὺ ἤθελε νὰ εἰπῶ γιὰ κάποιον ἀδελφὸ ποὺ μὲ παραστενοχώρησε, καὶ ποὺ ἀγωνιζόμουνα νὰ μὴν τὸν ξεστομίσω. Παρακαλοῦσα λοιπὸν τὸ Θεὸ νὰ μὲ συντρέξῃ καὶ νὰ σηκώσῃ τὸ βᾶρος

τῆς στενοχώριας ἀπὸ τὴν καρδιά μου. Καὶ ἡ Χάρη του μ' ἐβοήθησε· κι' ὁ λόγος πού ἤθελα νὰ εἰπῶ, ἔπηξε στὸ στόμα μου κι' ἐγένηκεν αἷμα. Καὶ τὸν ἔφτυσα· κι' ἀξαλάφρωσα κι' ἐξέχασα, ἔτσι, τὴ λύπη μου.

Ἐνας ἄλλος πάλιν ἀσκητῆς ἀποφάσισε νὰ μὴν πιῆ νερὸ σαράντα ἡμέρες. Κι' ὅταν ψήλωνε ὁ Ἥλιος κι' ἐφούντωνε τ' ἀνεφοκάμμα, ἐδιψοῦσε πάρα πολύ. Ἐπήγαινε λοιπὸν τότε κι' ἐξέπλυνε τὴν κουρκουνιά, τὴν ἐγέμιζε μὲ νερὸ καὶ τὴν ἔβαζεν ἀπέναντί του. Κι' ὅταν τὸν ἀρώτησε κάποιος ἀδελφὸς γιατί τὸ κάνει αὐτό, τ' ἀπάντησε. — Τὸ κάνω, γιὰ νὰ διψῶ πιὸ πολὺ· καὶ γιὰ νὰ βασανίζωμαι ἀκόμα περισσότερο, μὲ τὸ νὰ βλέπω τὸ νερὸ καὶ νὰ μὴ τὸ βάζω στὰ χεῖλή μου. Κι' ἔτσι ὁ Θεὸς θὰ μ' ἀνταμείψει περισσότερο...

Ἄς τὸ καταλάβωμε λοιπὸν καλὰ, πὼς γιὰ νὰ προκόψωμε, πρέπει νὰ χῶμε ὑπομονή· καὶ νὰ μὴ θαρροῦμε, πὼς ἡ ἀρετὴ ἀποκοτιὰ ἀκοπίαστα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιμένωμε στὸ ἔργο πού καταπιανόμαστε. Γιατὶ χωρὶς τὴν ἐπιμονὴν αὐτὴ γινόμαστε εὐκολομετάβλητοι κι' εὐκολοπολέμητοι· κι' εὐκολα συναλλάζομε τόπους, γιὰ νὰ μείνωμε μὲ τὴν ἰδέα, πὼς τάχα θὰ βροῦμε κάποιο τόπο, ποῦ ἐκεῖ νὰ μὴν ὑπάρχη ὁ Διάβολος...

Στὶς δοκιμασίες δοκιμάζεται ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστιανοῦ.

Ἐνας Γέροντας μοῦ διηγήθηκε, πὼς κάποιος ἀδελφὸς πού ἔμενε στὴν Αἴγυπτο, περπατοῦσε κάποτε στὴ δαμοσιά. Καὶ σὰν τὸν βρῆκεν ἡ νύχτα κι' ἔκανε κρύο τσουχτερό, μπῆκε σ' ἓνα νεκροταφεῖο πού εἶδε κι' ἐτρύπωσε μέσα σ' ἓνα μνημα, γιὰ νὰ πλαγιάσῃ καὶ ν' ἀποφύγῃ καὶ τὴν ψύχρα.

Ἐπερνοῦσαν λοιπὸν ἀπὸξω δυὸ δαιμόνοι, κι' ὅταν τὸν πῆραν εἶδηση πὼς ἦταν ἐκεῖ, εἶπεν ὁ ἓνας στὸν ἄλλο. — Κύτταξε νὰ δῆς ἀποκοτιὰ πού τὴν ἔχει ὁ καλόγερος αὐτός! Μέσα στὸ μνημεῖο μπῆκε γιὰ νὰ πλαγιάσῃ! Πᾶμε λοιπὸν νὰ τὸν πειράξωμε καὶ νὰ τὸν τρομάξωμε;

Κι' ὁ ἄλλος τ' ἀποκρίθηκε. — Γιατί νὰ τὸν τρομάξωμε; Δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος. Αὐτὸς εἶναι πού εἶναι δικός μας. Καὶ τὰ κάνει ὅλα. Καὶ τρώει· καὶ πίνει· καὶ καταλαλεῖ καὶ δὲν πατᾶ καὶ τὸ πόδι του στὶς ἱερὲς ἀκολουθίες. Γιατὶ λοιπὸν νὰ χάνωμε τὸν καιρὸ μας μαζί του; Καλύτερα δὲν εἶναι νὰ πᾶμε νὰ πειράξωμε, ἄλλους πού μᾶς ταιπωροῦνε μὲ τὶς νηστεῖές τους, καὶ μὲ τὶς προσευχές τους, καὶ μὲ τὸν πόλεμο πού μᾶς κάνουνε ἀδιάκοπα, νύχτα καὶ ἡμέρα;.....

“Ενας άλλος πάλιν αδελφός, πού ἐπειραζότανε σκληρά ἀπὸ τοὺς δαιμόνους, πήγε σὲ κάποιο Γέροντα καὶ τοῦ ἀνιστόρησε τὰ βράσανά του καὶ τοὺς πειρασμούς του αὐτοῦ. Κι’ ὁ Γέροντας τοῦ εἶπε — Νὰ μὴ σὲ τρομάζουνε καθόλου οἱ πειρασμοὶ πού σοῦ συμβαίνουν. Γιατὶ εἶναι φυσικό, πὼς ὅσο βλέπουνε οἱ ἐχθροὶ τὴν ψυχὴ σου ν’ ἀνεβραίνῃ καὶ νὰ συντυχαίνῃ μὲ τὸ Θεό, τόσο τοὺς τρώει ἢ κακία καὶ τόσο περισσότερο σκυλλιάζουνε. Καὶ νὰ ξέρης, πὼς στὶς ὥρες πού πειράζεσαι δὲν εἶσαι μονάχος· παρὰ σὲ παραστέκουνε οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ σὲ βοηθήσουνε καὶ νὰ σὲ συντρέξουνε στὴ δοκιμασία σου. Νάχῃς λοιπὸν καὶ σὺ τὸν νοῦ σου σ’ αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς γνεύῃς· καὶ νὰ τοὺς ζητᾶς, μὲ ταπεινὴν, νὰ σὲ βοηθήσουνε. Κι’

ὅταν τὸ κάνῃς αὐτό, καὶ στοχαζέσαι πὼς ὁ ἐχθρὸς δὲν σταματᾷ ποτὲ τὸν πόλεμό του καὶ πὼς εἶναι σκληρὸς καὶ δυσκολοπολέμητος, κι’ ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε ἀνήμποροι ὁ Θεὸς τότε θὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ θὰ σὲ συντρέξῃ τὸ γρηγορώτερο...

Γιατὶ, ὅπως ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ, μὲ τοὺς πειρασμούς δοκιμάζει ὁ Θεὸς τὶς ψυχές, ἂν τὸν ἀγαποῦνε, γιὰ ὄχι· καὶ μέσα στὶς δοκιμασίες φανερώνονται, ἂν εἶναι ἄξιες γιὰ ἀνάξιος. Κάθε ψυχὴ λοιπὸν πού θέλει νὰ γίνῃ εὐάρεστη στὸ Θεὸ πρέπει νὰ ὑπομένῃ τὸ καθετὶ μὲ γενναιότητα καὶ νάχῃ ἀσάλευτη τὴν ἐλπίδα της στὸ Θεό. Καὶ μόνον μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ μπορέσῃ καὶ ν’ ἀνθέξῃ καὶ νὰ προσπεράσῃ καὶ νὰ νικήσῃ τὴν καταπολέμησί της ἀπὸ τὸν ἐχθρό. Γιατὶ πρέπει νὰ ξέρωμε, πὼς ὁ Θεὸς δὲν τὸ ἐπιτρέπει νὰ βασανίζεται τόσο μιὰ ψυχὴ πού ἐλπίζει σ’ Αὐτόν, ὥστε νὰ γονατίζῃ καὶ νὰ πέφτῃ, γιὰ τὸ φορτίο πού σηκώνει, εἶναι πολὺ μεγαλύτερο ἀπ’ αὐτὸ πού θὰ μπορούσε νὰ βαστάξῃ. Οὔτε κι’ ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὴν μπορέσῃ νὰ ταλαιπωρῇ καὶ νὰ καταθλίβῃ μιὰ ψυχὴ, ὅσο θέλει· ἀλλὰ ὅσο μόνον τοῦ ἐπιτρέπει ὁ Θεός. Γιατὶ ὁ Πλάστης μας, σὰν παντογνώστης πού εἶναι ξέρει σὲ πόση φλόγα καὶ σὲ πόση πείραξη μπορεῖ νὰ μπῆ μιὰ ψυχὴ. Κι’ ὡς αὐτὸ τὸ σημεῖο μονάχα ἐπιτρέπει νὰ δοκιμάζεται.

“Ενας τσικαλᾶς, ὅταν φτιάσῃ τὰ τσικάλια του, ξέρει πόσο καιρὸ

πρέπει νὰ τ' ἀφήσῃ μέσα στὸ καμίνι, γιὰτὶ βέβαια, ἂν δὲν μποῦνε στὴ φωτιά καὶ νὰ ψηθοῦνε, δὲν μποροῦνε νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. Κι' οὔτε τ' ἀφήνει πολὺ μέσα στὴ φωτιά γιὰτὶ ἅμα καοῦνε πολὺ καταστρέφονται· μὰ οὔτε πάλι τὰ βγάζει ἀπὸ τὸ καμίνι λειψὰ καὶ ἄψητα, γιὰτὶ ἔτσι γίνονται ἄχρηστα. Μὰ καὶ τὰ ζωντανὰ μᾶς δὲν τὰ παραφορτώνομε ποτές· παρὰ κατὰ τὴ δύναμη ποῦ ἔχει τὸ καθένα, τοῦ βάζομεν καὶ ἀνάλογα τὸ γομάρι. Κι' ὅλα τὰ κάρβια ἐπίσης ἔχουνε ἐξωτερικὰ σημάδια, ποῦ μᾶς δείχνουνε πόσο φορτίο μποροῦνε νὰ πάρουνε, γιὰ νὰ ταξιδεύουνε ἀκίνδυνα.

Ἄν λοιπὸν ὁ Θεὸς ἔδωκε τόση γνώση στοὺς ἄνθρώπους, ποῦ γι' αὐτὰ τὰ μάτια πράγματα νὰ ξέρονε τὸ πῶς νὰ τὰ διοικοῦνε· Αὐτὸς ποῦ εἶναι ὁ χορηγὸς κάθε σοφίας καὶ κάθε σύνεσης, δὲν ξέρει ἄραγες, πόση δοκιμασία χρειάζεται μιά ψυχὴ ποῦ θέλει νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, γιὰ νὰ γίνῃ ἄξια γιὰ τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν;

Τὸ κανάβι γιὰ νὰ γίνῃ νῆμα λεπτὸ, πρέπει πρῶτα νὰ τὸ κοπανί-
σουνε. Καὶ μάλιστα, ὅσο περισσότερο κοπανίζεται καὶ ξαίνεται, τόσο καὶ γίνεται λεπτότερο καὶ καθαρότερο τὸ νῆμά του. Ἔτσι καὶ ἡ φιλόθεη ψυχὴ· ὅσο περισσότερο δοκιμάζεται καὶ θλίβεται, τόσο καὶ γίνεται, μὲ τὴν ὑπομονὴ της, καθαρότερη καὶ ἀγνότερη καὶ καταλληλότερη γιὰ τοὺς πνευματικὸς ἀγῶνες, ποῦ χάρις σ' αὐτοὺς κληρονομοῦμε τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ στὴν ἀπέραντην αἰωνιότητα...

Ἐπίδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Ο «ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1961

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀφιερωμένος
εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας.

Περιέχει, ἐκτὸς τῆς συνήθους ἡμερολογιακῆς ὕλης, καὶ καθημερινὰ διαφωτιστικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ σημειώματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν οὐσίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνδοξὸν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὴν ἀποστολὴν Λυτῆς διὰ τὸν ἁγιασμόν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν δημιουργίαν ἀληθοῦς πολιτισμοῦ. Συνοδεύεται ὑπὸ καλλιτεχνικοῦ χρυσοποικίλου πλαισίου, κοσμομένου διὰ βυζαντινῆς εἰκόνας τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΤΙΜΑΤΑΙ (μετὰ πλαισίου) δρχ. 10.

Εἰς ὀμβδικὰ παραγγελίας Ἐνοριῶν παρέχεται ἔκπτως 20%.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΩΝ

ΜΑΛΑΧΙΑΣ

Γιὰ τὸν βίο του δὲν ὑπάρχει καμιὰ πληροφορία. Τὸ προφητικό του βιβλίον περιλαμβάνει 4 κεφάλαια κι' εἶναι γραμμένο πιθανώτατα μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ Ναοῦ, κατὰ τὴν περσικὴν περίοδον τῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν χρόνων. Στηλιτεύει διάφορες ἀμαρτίαι τῶν ἱερέων καὶ τοῦ λαοῦ, προαγγέλλοντας τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως.

«Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι καὶ ἐγὼ καταστρέψω» (α' 4). Ὁ Θεὸς, μετὰ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον του, δημιούργησε τὸν κόσμον. Κι' ἀφοῦ ὁ κόσμος χάλασε μετὰ τὴν πτώσιν τῶν πρωτοπλάστων, τὸν ἀναδημιουργεῖ, πάλιν μετὰ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον του. Ἡ δευτέρα αὐτῆς δημιουργία, ἡ ἀνάπλασις τοῦ κόσμου, γίνεται μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ μέλη τῆς εἶναι συνεργοὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅχι ἀπλῶς ἀντικείμενα τῆς σωτηρίας ἐπεμβάσεώς του, ἀλλὰ καὶ συμμετοχοί, κατὰ χάριν, ἐπὶ ἀναπλαστικὸν ἔργον τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου του.

Τὸ χριστιανικὸν ἔργον, λοιπόν, ἢ ἐργασία τῶν ἀρετῶν, εἶναι τὸ μόνον ποῦ θὰ διαμείνῃ αἰώνια. Τὰ ἔργα τῶν ἀμαρτωλῶν θὰ παρέλθουν. Θὰ καταστραφῶν ἀπὸ τὸν ἴδιον Θεόν, ποῦ θέλει νὰ ξαναφέρῃ καὶ θὰ ξαναφέρῃ, μαζί με τὰ πιστὰ τέκνα του, τὸν κόσμον ἐπὶ τῆς θεῆς του τάξεως.

«Ὅκ ἔστι μου θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν» (α' 11). Ἡ λατρεία δὲν εἶναι εὐάρεστη στὸν Κύριον παρὰ μετὰ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἀποτελεῖ ἔκφρασι βθεϊᾶς καὶ πραγματικῆς οἰκειώσεως τοῦ ἁγίου του θελήματος ἐκ μέρους αὐτῶν ποῦ τὸν προσκυνοῦν καὶ τὸν δοξάζουν. Ἡ θρησκεία δὲν εἶναι ζήτημα χειλέων, ἀλλὰ ὑπόθεσις τῆς καρδιᾶς κι' ὀλόκληρης τῆς ζωῆς μας. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ ἔχη τὸν βίο του συντονισμένον μετὰ τὴν εὐχὴν ποῦ προφέρουν τὰ χεῖλη του, ὥστε ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸν ἀποδοκιμάσῃ. Πρέπει νὰ ἔχη τὸ θεῖον θέλημα τυπωμένον ἐπὶ τὴν καρδίαν του ἀνεξίτηλα καὶ κυριαρχικὰ καὶ σ' αὐτὸ τὸ θέλημα νὰ εἶναι ριζωμένα τὰ λόγια τῶν εὐχῶν.

«Ἵμεῖς ἐξεκλίνετε ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ ἡσθενήσατε πολλοὺς ἐν νόμῳ» (β' 8). Κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὑπόλογος προσωπικὰ κι' ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴν τύχον ἀντίθετον πρᾶξιν του, γιὰ τὴν ἀμαρτίαν του. Ἀλλὰ οἱ ποιμένες θὰ κληθοῦν νὰ δώσουν λόγον γιὰ ἕνα μέρος ἀπ' αὐτὰς τὴν πτώσεις τῶν πολλῶν, διότι ὑπῆρξαν οἱ ἔμμεσοι ὑπαίτιοι. Τὸ ποιμνιον ἀκολουθεῖ τὸν ποιμένα του. Ὅταν ὁ ποιμὴν ἔχει ξηστρατίσει ἀπὸ τὸν δρόμον ποῦ τοῦ χάραξε ὁ Θεός, θὰ παρασύρῃ ἀναπόφευκτα καὶ τὰ πνευματικὰ του τέκνα, ἄλλο περισσότερο κι' ἄλλο λιγώτερον.

Ἄν, ἀπεναντίας, περπατᾷ μὲ σταθερότητα σ' αὐτὸ τὸν δρόμο, πολλοὶ ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸ παράδειγμά του θὰ ἀκολουθήσουν καὶ πάντως δὲν θὰ φταίη σὲ τίποτε γιὰ ἐκείνους, πού θὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὸ θεῖο θέλημα.

«Οὐχὶ πατὴρ εἰς πάντων ὑμῶν;» (β' 10). Ἡ πιὸ προσφυτὴς κι' ἡ πιὸ συνηθισμένη προσφώνησις τοῦ ποιμνίου πρὸς τὸν ποιμένα εἶναι ἡ λέξις «πάτερ». Αὐτὴ ἡ προσφώνησις, ἀπαύγασμα κι' ἔκφρασις μιᾶς πολὺ βαθειᾶς πραγματικότητος, δείχνει πολὺ καθαρὰ τὴ θέσι, πού ἔχει ὁ ποιμὴν ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσα στὸν πιστὸ λαό. Διότι, στὴν πραγματικότητα, ἓνας εἶναι ὁ πατέρας ὅλων μας, ὁ Θεός, ὅπως τὸ τονίζει ἐδῶ ὁ προφήτης καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει ρητὰ στὸ Εὐαγγέλιο ὁ Χριστός. Ἀκούοντας τὴν προσφώνησι «πάτερ», ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ τὴ νοιώθῃ βαθειά, βρίσκοντας ἔτσι κάθε φορὰ τὴν εὐκαιρία νὰ καταλάβῃ τί ὑψηλὴ τιμὴ τοῦ παρεχώρησε ὁ Κύριος.

«Τί ὅτι ἐγκατελίπετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ βεβηλώσαι τὴν διαθήκην τῶν πατέρων ὑμῶν;» (β' 10). Ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ θέλημα καὶ τὸν νόμο τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι, ὅπως εἶπαμε καὶ πρὶν, κάτι πού βαρύνει ἀποκλειστικὰ κάθε ψυχὴ ἀποσπώμενη ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ χάρι. Εἶναι καὶ κάτι πού βαρύνει ἐπίσης τὴς πλησίον τῆς ψυχῆς, πού ἔπρεπε νὰ προφυλάξουν τὴν ἀδελφὴ τους ἀπὸ τὸ ὀλίγημα, νὰ τὴν τονώσουν στὴν πίστι, νὰ τῆς συμπαρασταθοῦν στὸν ἀγῶνα τῆς πρὸς συμμόρφωσι στὶς θεῖες ἐπιταγές. Κι' ἂν κάθε χριστιανὸς εἶναι ὑπόλογος γιὰ τὴς πτώσεις τῶν πλησίον του, πόσο μᾶλλον ὑπόλογος εἶναι ὁ ποιμὴν, πού εἰδικὰ τοῦ ἔχει ἀναθέσει ὁ Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας τὴν προάσπισι τῶν ψυχῶν ἀπὸ τὴς ἐπιθέσεις καὶ τὴς ὑποβολῆς τοῦ Ἀρχεκάκου καὶ τὴν ἐνίσχυσί τους στὸ στάδιο τῶν ἀρετῶν! Θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς, ὅτι κάθε χριστιανός, στὴ Δευτέρα Παρουσία, δὲν θὰ κριθῆ μόνος του ἀπὸ τὸν Χριστό, ἀλλὰ μαζί μὲ τὸν ἱερέα του καὶ τὸν ἐπίσκοπό του.

«Ταῦτα ἃ ἐμίσουν, ἐποιεῖτε» (β' 13). Ἡ ἀγάπη, πού τρέφομε πρὸς τὸν Χριστό, δοκιμάζεται πάνω στὴν ἀγάπη πού πρέπει νὰ ἔχουμε πρὸς ὅ,τι ἐκεῖνος ἀγαπᾷ καὶ τὴν ἀπέχθεια πού πρέπει νὰ μᾶς διακρίνῃ πρὸς ὅ,τι ἐκεῖνος βδελύσσεται. Δὲν καλούμαστε νὰ τὸν ἀγαποῦμε παρὰ κάνοντας δική μας τὴν ἀγάπη του, κατευθύνοντας τὴ βούλησί μας πρὸς τοὺς σκοποὺς τοὺς δικούς τῆς, ἐναρμονίζοντας τὰ ἔργα μας μὲ τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸν κόσμον, ἀποφεύγοντας πάντα νὰ κάνουμε ὅ,τι μισεῖ ἐκεῖνος. Ἀλλοιῶς, ἡ ἀγάπη μας θὰ εἶναι μιὰ στεῖρα λογοκοπία, ἓνας ἀνώφελος αἰσθηματισμός. Ὁ ἱερεὺς, πού πρέπει νὰ εἶναι προχωρημένος πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ του τέκνα σ' αὐτὴ τὴν ἐμπρακτὴ ἀγάπη, παρα-

καλεῖ τὸν Χριστόν: «Κύριε, δός μου τὴν ἀγάπη σου, γιὰ νὰ σ' ἀγαπῶ. Κάνε τὴ κανόνα τοῦ βίου μου».

«Καὶ καθαρῖσει τοὺς υἱοὺς Λευὶ καὶ χεεὶ αὐτοὺς ὡσπερ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον· καὶ ἔσονται τῷ Κυρίῳ προσάγοντες θυσίαν ἐν δικαιοσύνῃ» (γ' 3). Οἱ υἱοὶ Λευὶ τῆς καινούργιας διαθήκης, ὁ κληρὸς τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔχουν ἐξιωθῆ ἀπὸ μόνοι τους νὰ ἐπιτελοῦν τὸ φρικτὸ κι' ἰσαγγελικὸ λειτούργημα τους, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ τοὺς καθήρτισε καὶ τοὺς καθάρισε. Ἄν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν προσέφερε θυσία τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴ λύτρωσι τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ τὴν ἐλεύθερη κοινωνία μὲ τὸν οὐράνιο πατέρα, ἂν ὁ ἴδιος δὲν ἐπανελάμβανε τὴ θυσία του αὐτή, προσφέρων καὶ προσφερόμενος, σὲ κάθε μυστηριακὴ σύναξι, ὁ λειτουργὸς δὲν θὰ εἶχε καμμιά δυνατότητα νὰ τελῆ ὅ,τι τελεῖ. Πρέπει, λοιπὸν, ὁ λειτουργὸς νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του πάντα ἐναργῶς, ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ κύριος τελεστής τῶν μυστηρίων καὶ μάλιστα τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας, ἀλλὰ ἀπλῶς κατὰ χάριν συμμετοχὸς τοῦ μοναδικοῦ τελεστοῦ, τοῦ Ἰησοῦ. Γι' αὐτὸ κι' ἡ διατύπωσις τῶν μυστηριακῶν εὐχῶν, καθὼς καὶ γενικὰ ὄλων τῶν εὐχῶν, πού προφέρουν ὁ ἱερεὺς κι' ὁ ἐπίσκοπος, κατοπτρίζει ἀκριβῶς τὴ μοναδικότητα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ὡς προσάγοντος καὶ προσαγομένου στὸν οὐράνιο πατέρα του καὶ πατέρα μας, ἐνῶ ὁ λειτουργὸς παρακαλεῖ καὶ δέεται συμπληρωματικὰ, σὰν ἓνας ἔμψυχος καὶ σάρκινος δεσμὸς ἀφ' ἐνὸς ἀνάμεσα στὸν ἀόρατο τελεστή καὶ στὸν πιστὸ λαὸ κι' ἀφ' ἑτέρου ἀνάμεσα στὸν λαὸ αὐτὸν καὶ στὸν οὐράνιο πατέρα.

Ἀξιοσημείωτη εἶναι κι' ἡ ἔννοια πού κλείνει ὁ παραπάνω στίχος μὲ τὴ φράσι «καὶ χεεὶ αὐτοὺς ὡσπερ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον». Ὁ Χριστός, μὲ τὴ χάρι του, κάνει τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἱερεῖς εὐπροσώπους ἐνώπιον τοῦ πατρός του, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ὅλοι, ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα, τὴν ἴδια ἀξία, τὴν ἴδια ποιότητα μπροστὰ στὸν Θεό. Ὑπάρχουν λειτουργοὶ χρυσοὶ καὶ λειτουργοὶ ἀργυροὶ. Εὐγενῆ καὶ πολῦτιμα εἶναι ἀμφότερα τὰ μέταλλα αὐτά, ὅπως εὐγενεῖς καὶ πολῦτιμοὶ γίνονται, κατ' ἀρχὴν, μὲ τὴν εἰδικὴ χάρι πού παίρνουν, οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸν βαθμὸ προσοικειώσεως αὐτῆς τῆς χάριτος, ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον δηλαδὴ τὴν ἐγκολπῶνεται καὶ τὴν ἀποδείχνουν μὲ τὸν βίον τους, ἐμφανίζονται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οἱ μὲν σὰν χρυσάφι κι' οἱ δὲ σὰν ἀσήμι. Κι' οἱ πρῶτοι κι' οἱ δεῦτεροι εἶναι εὐάρεστοι, ἀλλὰ ἔχουν μεταξύ τους ποιοτικὲς διαφορῆς, πού τοὺς κάνουν νὰ ἀντιστοιχοῦν ὁ καθένας εἴτε στὸν χρυσοῦ εἴτε στὸν ἄργυρο.

«Ἐπιστρέψατε πρὸς με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος παντοκράτωρ» (γ'. 7). Τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἔχουν λεπτές

καὶ βαθεῖς ἀποχρώσεις, πού ὁ φωτισμένος πιστός τις ἀντιλαμβάνεται κάθε φορά. Ἡ ἀλήθεια, πού ἐκπέμπεται ἀπὸ τὸν παρὰ πᾶν ὀπίσθιο, δὲν εἶναι ἡ μοναδική. Ὁ Κύριος θέλει ἀπλῶς νὰ τοῖσι ἐδῶ, ὅτι ἡ θέληση τοῦ ἀμαρτωλοῦ εἶναι ἀπαραίτητος παράγων γιὰ τὴ σωτηρία. Γιὰ νὰ βρῆ κανεὶς τὸν Θεό, πρέπει νὰ τὸν ποθήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀναζητήσῃ. Ἄλλο τόσο, ὅμως, εἶναι ἀλήθεια, ὅτι γιὰ νὰ γεννηθῇ αὐτὸς ὁ πόθος καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτὴ ἡ ἀναζητήσις εἶναι ἀπαραίτητη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἀπ' αὐτή, λοιπόν, τὴ δεύτερη ἄποσι, ὁ Θεὸς ἐπιστρέφει στὸν ἄνθρωπο καὶ τότε ἐπιστρέφει κι' ὁ ἄνθρωπος στὸν Θεό.

Τί διδάσκει αὐτὴ ἡ δίπτυχη ἀλήθεια στὸν ποιμένα; Ὅτι ἐκεῖ ὅπου ὁ ποιμὴν ἀντικρύζει τὸ φαινόμενο τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀνανήψεως, ἔχει δώσει τὸ «παρών» τῆς προηγουμένης ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, πού σηκώνει ἀπὸ τὴν ἀδράνειά της τὴν ἀνθρώπινη θέλησι, τὴν ἐνισχύει καὶ τὴν κατευθύνει πρὸς τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ ζωὴ. Κι' ὅτι αὐτὴ τὴν ζωοποιὸ χάρι καλεῖται ὁ ποιμὴν μὲ τὸ κήρυγμα, μὲ τὴ νουθεσία καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ δικοῦ του βίου νὰ φέρῃ στὶς ψυχές, πού ὑπνώττουν, ὥστε νὰ ἐπιστρέφουν στὸν Θεὸ κι' ὁ Θεὸς νὰ ἔχῃ ἐπιστρέφει προηγουμένως σ' αὐτές.

ΑΚΥΛΑΣ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέση πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν πρὸς τὸν «Ἐφημέριον» ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις εἰς αὐτοὺς θὰ δίδονται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας, εἴτε εἰς ἄλλην εἰδικὴν σελίδα.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΝ ΤΩ, ΝΑΩ, ΤΕΛΕΤΑΣ

Ἡ ζωὴ τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ παρακολουθεῖται, ἀνὰ πᾶν βῆμα, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εὐλογεῖται εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ὑπ' αὐτῆς. Μόλις γεννηθῆ ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἐκκλησία εὐλογεῖ τὴν ἔλευσίν του εἰς τὸν κόσμον· καὶ καθ' ὅλα τὰ στάδια τοῦ βίου, τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ εὐχάριστα, ἡ ἐκκλησία εἶναι πάντοτε παροῦσα, προσεύχεται, εὐλογεῖ, ἀγιάζει. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἐκδημῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον, ἡ ἐκκλησία εὐχεται ἐξακολουθητικῶς ὑπὲρ αὐτοῦ. Αὐτὴ ἡ συμπαραστάσις τῆς ἐκκλησίας εἰς ὅλας τὰς εὐχαρίστους καὶ λυπηρὰς περιπτώσεις τῆς ζωῆς μας, συνετέλεσεν ὥστε ὁ ὀρθόδοξος, ἰδίως, Χριστιανὸς νὰ αἰσθάνεται τὴν ἐκκλησίαν ἀχώριστον ἀπὸ ὅλας τὰς σοβαρὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος μᾶς δέχεται τακτικῶς διὰ τὸν ἐκκλησιασμὸν καὶ τὴν θείαν λατρείαν, μᾶς δέχεται καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας στιγμὰς, διὰ νὰ τελεσθῆ κάποιο μυστήριον ἢ κάποια ἱερὰ ἀκολουθία, πού θὰ μεταδώσῃ χάριν καὶ εὐλογίαν Θεοῦ καὶ ἐνίσχυσιν ἢ παρηγορίαν εἰς ὄρισμένα γεγονότα τοῦ βίου.

Ἀπὸ τοῦ σημείου ὅμως αὐτοῦ μέχρι τοῦ νὰ θεωρῆται κάθε τέτοιο γεγονός ὡς ἀπλοῦν («κοινωνικόν») γεγονός, ὑπάρχει ἀπόστασις μεγάλη, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προσέξωμεν. Διότι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ καθιερωμένη συμμετοχὴ τῆς ἐκκλησίας εἰς γεγονότα τοῦ βίου ἐδημιούργησε κατάστασιν τόσοσ παραδεδεγμένην, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν αἰσθάνονται οὐσιώδη δεσμὸν μετὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἐξ ἀνάγκης κοινωνικῆς πλέον, τελοῦν τὰ ὄρισμένα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας μυστήρια καὶ προσκαλοῦν καὶ προσκαλοῦνται εἰς αὐτὰ καὶ συμμετέχουν κατὰ τρόπον συνήθως μηχανικόν, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν ἓνα κοινωνικὸν τύπον, χωρὶς οὐσιώδη πνευματικὴν συμμετοχὴν καὶ χωρὶς τὸν ἀπαραίτητον θρησκευτικὸν παλμόν, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖται κατὰ τὰς ὥρας αὐτάς.

Πόσες φορές, πράγματι, ἐπιτελοῦνται μυστήρια καὶ ἄλλαι τελεταί, ἀφορῶσαι εἰς ὁποιαδήποτε γεγονότα τῆς ζωῆς, καὶ τόσοσ ἐκεῖνοι, χάριν τῶν ὁποίων τελοῦνται, ὅσον καὶ οἱ προσκεκλημένοι, δὲν ἔχουν συναίσθησιν τῆς ἱερότητος καὶ τῆς σημασίας τῆς στιγμῆς! Ἀπευθύνονται προσκλήσεις εἰς γάμους, εἰς βαπτίσεις, εἰς κηδεῖας καὶ μνημόσυνα· καὶ ἂν ᾔτο δυνάτῶν νὰ ἐρωτηθοῦν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους κατὰ πόσον ἐξετέλεσαν τὴν προτροπὴν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου («*χαίρειν μετὰ χαίροντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαίοντων*»), ἰδίως δέ, ἂν ἐρωτηθοῦν κατὰ πόσον προση-

χρήθησαν κατά την ὥραν τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, ὑπὲρ τῆς παρὰ Κυρίου εὐλογίας καὶ Χάριτος, ἡ ἀπάντησις, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, θὰ ἦτο ὅτι ἀπουσίαζεν ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς προσευχῆς καὶ ὅτι διὰ τὴν κρατούσαν ἐθιμοτυπίαν μόνον παρηκολούθησαν τὰς τελετὰς αὐτάς.

Ὅμως, ἐφ' ὅσον οὕτως ἢ ἄλλως, ἔνεκα τοιούτων περιπτώσεων, παριστάμεθα εἰς τὸν Ναὸν, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἄνευ σχολιασμοῦ τὸ θέμα τοῦτο. Εἶναι τόσον συνήθης ἡ περίπτωσης, κατὰ τὴν ὁποίαν καλοῦμεν ἢ καλούμεθα εἰς τὸν Ναὸν δι' εὐχαρίστον ἢ λυπηρὸν γεγονός· καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ πρόσκλησις δὲν ἀφορᾷ ἀπλῶς εἰς μίαν κοσμικὴν ἐθιμοτυπίαν.

Εἶναι λυπηρὸν, ὅτι εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ἰδίως εἰς τὰς χαρμωσοῦς, ἡ ἀτμόσφαιρα ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ προσλαμβάνει πολλάκις τελείαν κοσμικὴν ὕψιν, ὥστε οἱ προσκεκλημένοι νὰ θεωροῦν ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ φιλαρήσουν, νὰ σχολιάσουν, νὰ γελάσουν, νὰ κρίνουν πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ ἀμφιέσεις καὶ εὐμορφίαν (τῆς νύμφης) καὶ κινήσεις καὶ χαρακτηρισμοὺς, καὶ ἐν γένει νὰ μὴ συμμετέχουν εἰς τὸ μυστήριον, ἀλλὰ περὶ ἄλλα νὰ ἀσχολοῦνται, χωρὶς καμμίαν συμπροσευχήν. Εἰς δὲ τὰ λυπηρὰ γεγονότα, εἰς ἓνα μ ν η μ ό σ υ ν ο ν ἐπὶ παραδείγματι, οἱ προσκεκλημένοι προσέρχονται τὴν ὥραν τῆς ἐπιμνημοσύνου τελετῆς ἀκριβῶς, χωρὶς διάθεσιν νὰ ἔλθουν ἐνωρίτερον, διὰ νὰ ἀκούσουν καὶ τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Πρόκειται περὶ ἀγνοίας στοιχειῶδους. Ἄλλοτε καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Γάμου ἐτελοῦντο μετὰ λειτουργίας. Αἱ ἐπιμνημόσυνοι δὲ δεήσεις μέχρι σήμερον θεωροῦνται ἀναπόσπαστοι ἀπὸ τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Δὲν νοεῖται ἐπιμνημόσυνος δεήσις, ἂν δὲν προηγηθῇ ἢ ἀναίμακτος θυσία, ἂν δὲν προσφερθῇ τ.ε. ἡ θυσία τοῦ Κυρίου ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, χάριν τῶν ὁποίων τελεῖται τὸ μνημόσυνον. Ὅσαδῆποτε τρισάγια καὶ μνημόσυνα ἂν γίνον, εἰς μάτην γίνονται, καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν ἔννοιαν ἐὰν δὲν συσχετισθοῦν, διὰ τῆς θεῖας λειτουργίας, μετὰ τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου. Ἐὰν λοιπὸν ἡ οἰκογένεια ποῦ τελεῖ τὸ μνημόσυνον καὶ οἱ φίλοι τῆς οἰκογενείας οἱ προσκεκλημένοι δὲν ἔλθουν νὰ προσευχηθοῦν κατὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν, ἐνώπιον τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ περιμένουν νὰ ἔλθουν τὴν ὥραν τῆς ἐπιμνημοσύνου τελετῆς τότε, ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας Χριστιανικῆς οὐδὲν τελεῖται, παρ' ὅλην τὴν ματαιόφροναν πολλάκις διακόσμησιν τοῦ μνημοσύνου.

Τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὰ εὐχάριστα γεγονότα. Β α π τ ῖ ζ ε ἰ ς τὸ παιδί σου· ἐὰν δὲν ἀφίσης τὴν καρδιά σου νὰ προσευχηθῇ διὰ τὸ παιδί, νὰ ἀναδειχθῇ πολίτης τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐὰν δὲν συναισθανθῆς τὴν ἱερὰν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν κατέρχεται τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον, διὰ νὰ τοῦ μεταδώσῃ τὸ χάρισμα τῆς υἰοθεσίας καὶ νὰ τὸ καταστήσῃ τέκνον Θεοῦ κατὰ Χάριν, οὐδὲν ἀντε-

λήφθης ἀπὸ τὸ νόημα τῆς βαπτίσεως. Καὶ ὅταν, εἰς ἓνα γάμο ν συμπαρίστανται πολλοὶ (διὰ τὸ μὴ εἰπωμεν διὰ τοὺς μελλονύμφους τῶν ὁποίων ἡ σχέψις ποιὸς ξέρει ποῦ γυρίζει κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μυστηρίου), οἱ δὲ προσκεκλημένοι δὲν συμπροσεύχονται, ἵνα ἡ νέα οἰκογένεια ζῆσῃ «ἐν Κυρίῳ», ἀλλ' ἔχουν διάθεσιν πότε νὰ ἀστευθεῖν, κατὰ τὴν στιγμὴν ποὺ ὁ ἀπόστολος ὑπενθυμίζει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ὑποταγῆς τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ κατόπιν νὰ κινητοποιηθῶν διὰ τὸ ἔλθῃ εἰς χεῖράς των τὸ ποτήριον τοῦ Γάμου, (τὸ ὅποιον ζητοῦν πολλοί, διότι θεωροῦν ὅτι θὰ ἐλκύσῃ καὶ θὰ ὀδηγήσῃ τὸν πίνοντα ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀποκαταστάσεως). ὅταν ὅλα αὐτὰ τὰ ἀποξενώσωμεν ἀπὸ τὸ νόημά τους καὶ τὰ ἀναμίξωμεν μὲ προλήψεις, τότε εἴμεθα ἐκτὸς τῆς Χριστιανικῆς πραγματικότητος. Ἀκόμη χειρότερον γίνεται τὸ πρᾶγμα κατὰ τὸ «Ἡσαΐα χόρευε». Οἱ θορυβοῦντες τότε καὶ ἀστεϊζόμενοι εὐρίσκονται ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου καὶ δὲν γνωρίζουν, ὅτι ἡ ἐκκλησία τελεῖ ἱερὸν χορὸν, διὰ τὸ πανηγυρίσῃ τὴν σύστασιν νέας οἰκογενείας, οὔτε αἰσθάνονται ὅτι τελεῖται μυστήριον καὶ καλούμεθα εἰς προσευχὴν.

Ἄς γνωρίζωμεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, ὅτι τοιαῦτα κρίσιμοι στιγμαὶ τῆς ζωῆς μας πρέπει νὰ εἶναι πρωτίστως στιγμαὶ προσευχῆς καὶ ἐπικλήσεως τῆς θείας χάριτος καὶ ὄχι στιγμαὶ μιᾶς ἀπλῆς ἐθιμοτυπίας.

Ἐὰν συνειδητοποιῶμεν πάντοτε τὰς ἁγίας στιγμάς, ποὺ διερχόμεθα μέσα στὴν ἐκκλησίαν, αἱ στιγμαὶ αὗται θὰ εἶχαν περισσότεραν συνέχειαν καὶ ἐπίδρασιν εἰς τὴν ζωὴν μας. Πόσες φορές ἄραγε τὸ ἐσκέφθημεν ὅτι μέσα εἰς τὸν Ναὸν ἐβαπτίσθημεν ἢ κατευδάθημεν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον ὅτι ἐκεῖ μέσα ἐκηδεύσαμεν προσφιλῆ μας πρόσωπα ὅτι ἐκεῖ συνήλθομεν πολλάκις διὰ τὸ προσευχηθῶμεν ὑπὲρ ζώντων καὶ τεθνεώτων, ὑπὲρ ὑγείας τῶν ἀσθενῶν μας καὶ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων οἰκείων καὶ προσφιλῶν μας ἢ ὅτι ἄλλα λυπηρὰ γεγονότα μᾶς ἔκαναν νὰ κάμψωμεν μετὰ δακρύων τὸ γόνυ, διὰ τὸ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου; Πόσες φορές ἢ ἀνάμνησις τοιούτων ἱερῶν στιγμῶν μᾶς ἐδημιούργησεν ἀνανέωσιν τῶν ἱερωτέρων συναισθημάτων; Ἀλήθεια! Ἐὰν κάθε φορά, ποὺ περνοῦμε ἀπ' ἔξω ἢ εἰσερχόμεθα μέσα εἰς τὸν Ναὸν, ἀναπολῶμεν εὐχάριστοι καὶ πένθιμοι ἀναμνήσεις, ποὺ ἔχομεν ἐξ αὐτοῦ, ἀσφαλῶς οἱ ἀναμνήσεις αὐτὲς θὰ μᾶς γεμίζουν συναισθήματα ἱερὰ καὶ ἅγια· θὰ αἰσθανώμεθα δὲ ζωηρῶς, ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶναι τὸ κέντρον καὶ ὁ ἄξων, πέραξ τοῦ ὁποίου περιστρέφεται ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ, καὶ ἡ ἐστία ἢ θερμὴ καὶ ζωογόνος καὶ ἡ ἀγκάλη ἢ μητρικὴ, ὅπου ὑπάρχει πᾶσα παρὰ Θεοῦ προστασία καὶ χάρις καὶ εὐλογία.

Ἄρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἱερέα Παντελ. Πελοποννήσιον. Ἐλάβομεν τὴν ἐπιστολήν σας. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς καλοὺς σας λόγους. Προσπαθοῦμεν κατὰ δύναμιν νὰ πράττωμεν τὸ καθήκον μας. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ, περὶ τῆς ὁποίας μᾶς ἐρωτᾶτε, αὕτη ὑπῆρξεν ἀνάκαθεν διπλή: σφραγιστήριος καὶ διακοσμητικὴ. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἀντικείμενα ἱερά ἢ ὕδωρ ἁγιασμοῦ ἢ τὸ μέτωπον τοῦ ἀνθρώπου πρὸ πάντων κατασφραγίζονται διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν σημειώσεως τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ. Εἰς τὴν δευτέραν χρῆσιν αὐτὸς οὗτος ὁ Σταυρὸς ἐνυλος γράφεται ἢ ζωγραφίζεται ἢ χαράσσεται ἢ κεντᾶται ἢ λαξεύεται ἢ ἐπιτίθεται ἐπὶ οἰκοδομῶν, σκευῶν, ἀμφίων, δακτυλίων, σημαίων, παρασῆμων, στεμμάτων, ἐγγράφων καὶ παντὸς ἐν γένει πράγματος, ποῦ ἔχει σχέσιν μὲ τὸν Χριστόν. Περισσότερα σχετικῶς δύνασθε νὰ ἀναγνώσετε ἐν τῷ ἔργῳ: Κ. Καλλινίκου, Ὁ χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, ἔκδ. β', σελ. 265 καὶ ἐξῆς. Ὅσον ἀφορᾷ ἔπειτα εἰς τὸ ἐρώτημά σας περὶ ὄραριου ἢ ὠραρίου ἢ ὠραρίου, ἄλλοι τὸ παρήγαγον ἐκ τοῦ λατ. os, oris (=στόμα), διότι, λέγουν, δὲν ἦτο κατ' ἀρχὰς παρά λευκὴ ὀθόνη, κρεμασμένη ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ διακόνου, τὴν ὁποίαν ἔθετεν ὑπὸ τὸ στόμα τῶν μεταλαμβανόντων, ὅταν μετέδιδεν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ποτηρίου. Ἄλλοι τὸ παρήγαγον ἐκ τοῦ λατ. ora (=κράσπεδον), διότι, καθὼς εἶναι ἐπίμηκες, φθάνει μέχρι τοῦ κρασπέδου τοῦ στιχαρίου. Ἄλλοι τὸ παράγουν ἀπὸ τὸ λατινικὸν orare (=προσεύχεσθαι), διότι τὴν ἄκραν αὐτοῦ κρατῶν ὁ διάκονος καλεῖ πρὸς δέησιν καὶ προσευχὴν. Ὁ Συμεὼν τὸ ἐτυμολογεῖ παραδοξολογῶν ἀπὸ τοῦ ὠραίξειν, «διὰ τὸ ὠραίξειν αὐτὸν τῇ χάριτι, καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ τῷ κάλλει περικοσμεῖν». Ὁ Ματθαῖος Βλάσταρις καὶ ὁ Βαλσαμών τὸ θεωροῦν συγγενεῖον πρὸς τὸ ὠρῶ, ἧτοι φυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ. Ἄλλ' εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, ἐν εἶναι τὸ ἀναμφισβήτητον: ὅτι τὸ ὠράριον ἀνῆκεν ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς διακόνους, καθὼς τὸ ἐπιτραχήλιον εἰς τοὺς ἱερεῖς.

† Μητροπολίτου Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἐξεδόθησαν οἱ Τόμοι 1 — 3

ΑΘΗΝΑΙ 1960

Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα.

καὶ τὸ ὠμοφόριον εἰς τοὺς ἐπισκόπους.— Αἶδες. Ἰωάννην Βεργιάδην. Θὰ ἀπαιτηθοῦν τὰ ἐξῆς δικαιολογητικά διὰ τὴν σύνταξίν σας :

α) Αἴτησις ἐπὶ χαρτοσήμου καὶ κληρικοσήμου. β) Ἐπίσημον ἀντίγραφον ἐνόρκου βεβαιώσεως δύο ἰατρῶν ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου. Οἱ ἰατροὶ διορίζονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου. γ) Ἀπολυτήριον γράμμα τοῦ Μητροπολίτου ἢ ἐπίσημον ἀντίγραφον τούτου. δ) Πιστοποιητικὸν τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Δημάρχου περὶ τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἡλικίας σας. ε) Τὸ ἀτομικὸν βιβλιάριον ὑπηρεσιακῶν μεταβολῶν, θεωρημένον κ.λ.π. ἀπὸ τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην. ς') Βεβαίωσιν τῆς Ἰ. Μητροπόλεως, εἰς τὴν ὅποιαν νὰ ἐμφαίνηται ἡ χρονολογία χειροτονίας καὶ ἀρχικοῦ διορισμοῦ, αἱ μεταθέσεις εἰς ἄλλας ἐνορίας, ἡ διάρκεια ὑπηρεσίας εἰς ἐκάστην ἐνορίαν μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξόδου σας ἐκ τῆς ὑπηρεσίας.— Αἶδες. Πρ. Φυλ. Τὰ ἔτη τῆς ὑπηρεσίας σας ὡς ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ δὲν ἐξαγοράζονται.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ ἔργον τῶν διακονιστῶν ἐν τῇ Ἐνορίᾳ (Γ').— Ἀποστολικῆς Διακονίας, Οἱ μὴ ἐκκλησιαζόμενοι.— Χ., Ἀδελφικὰ Γράμματα.— Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φιλόθεον Ἀδολεσχίαν» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (μτφρ. Θεοδ. Σπεράντσα).— Βασ. Ἡλιάδη, Ἐνας χαιρετισμὸς πρὸς τὴν νεότητα, πὺ ἐπανέρχεται εἰς τὰ θρανία, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν χριστιανικὴν τῆς ἀγωγή.— Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἡθικῶν διδασκαλιῶν» (Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη).— Ἀκύλα, Ποιμαντικὰ διδάγματα ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν Προφητῶν (Μαλαχίας).— Ἀρχιμ. Νικοδήμου Βαλληνδρά, Λειτουργικὴ διαφώτισις — Κατὰ τὰς ἐν τῷ νικῷ τελετάς.— Ἀλληλογραφία.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχ. ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
 Ὅδὸς Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰαοῦ 1. Ἀθῆναι.